

**HR HELSIŃSKA FUNDACJA
PRAW CZŁOWIEKA**

SPIS TREŚCI

WSTĘP.....	5
I. Działania w Polsce na rzecz polskiego odbiorcy	6
Krzewienie praw człowieka poprzez edukację publiczną oraz edukację specjalistyczną.	6
1. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie	6
2. Edukacja poprzez ukazywanie naruszeń praw człowieka poza granicami Polski.....	8
• Tybet.....	8
3. Projekty realizowane „dla” bądź „z” młodzieżą i studentami	8
• Stowarzyszenie Młodych Dziennikarzy „Polis” aktywności realizowane we	
współpracy z HFPC.....	8
• Lekcje o prawach człowieka.	9
• Współpraca z Fundacją Uniwersytet Dzieci.	10
• Praktyki i kliniki dla studentów prawa	10
• Praktyki ogólne.....	10
• Klinika Prawa Niewinność	11
• Klinika Prawa człowieka a redukcja szkód.....	12
• Klinika: Prawa człowieka a podatki	12
4. Edukacja przedstawicieli zawodów wrażliwych na prawa człowieka	13
• Kursy e-learningowe na temat Praw Człowieka dla nauczycieli ale także	
przedstawicieli innych zawodów	13
• Projekt: "Realizacja praw dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych" ..	13
• Warsztaty: Prawnicy na rzecz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną.....	14
• Nie tylko Strasburg? alternatywne międzynarodowe instrumenty ochrony praw	
człowieka	14
• Prawa dzieci za kratami	15
• Projekt: Prawa człowieka zatrzymanego – zakaz tortur	16
Działania skierowane na dostosowanie przepisów prawa oraz praktyki jego stosowania do	
standardów praw człowieka w Polsce.	17
5. Monitoring prac legislacyjnych w obszarze wymiaru sprawiedliwości	17
6. Program Interwencji Prawnej.....	18
7. Program Spraw Precedensowych	19
8. Obserwatorium Wolności Mediów w Polsce.....	23
9. Programy Antydyskryminacyjne i skierowane do członków „grup słabszych”	25

• Program Artykuł 32	25
• Przemoc wobec kobiet w sieci – badanie zjawiska przemocy wobec kobiet w Internecie oraz dostępnych środków ochrony prawnej	27
• Pomoc prawna uchodźcom	28
• Pomoc prawna migrantom – Projekt Dać Radę w Polsce II.	31
• Program: Prawa dziecka	33
II. Aktywności “w” i “na rzecz” krajów powstałych po rozpadzie ZSRR.....	34
10. Wsparcie działań prawnych i informacyjnych na rzecz przestrzegania praw człowieka w Białorusi – kontynuacja	34
11. Monitoring przestrzegania praw człowieka na okupowanych terytoriach Ukrainy (Krym, obwody Ługański i Doniecki).....	35
12. Program Litygacja Strategiczna na Wschodzie	38
13. Action for freedom from torturę in Tajikistan	38
14. Wsparcie obrońców praw człowieka w krajach postradzieckich (Azerbejdżan, Białoruś, Kazachstan, Rosja, Ukraina i terytoria sporne (przede wszystkim Abchazja))	39
15. Program stażu w ramach stypendium Praskiego Centrum na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego	41
16. Edukacja z zakresu praw człowieka	41
17. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie działania na Wschodzie.	42
18. Wybrane sukcesy działalności HFPC.....	43
• 1. Projekt "Działanie w celu zapewnienia poszanowania praw człowieka w strefie konfliktu zbrojnego i na jej terytoriach przygranicznych w Donbasie na Ukrainie" koordynowany przez HFHR.....	43
• 1.1 Sieć lokalnych działaczy.....	43
• 1.2. Nasz wkład w ukraińskie prawo	44
• 1.3 Sprawiedliwość dla Doniecka i Ługańska	45
• 2. Projekt "Wspieranie obrońców praw człowieka w krajach postsowieckich".....	45
• 2.1. Dalsze działania na rzecz ochrony praw człowieka na Ukrainie.....	45
• 3. Projekty HFPC na Białorusi.....	45
III. Udział HFHR w kształtowaniu polityk międzynarodowych (Unii Europejskiej oraz innych organizacji międzynarodowych) w zakresie praw i wolności człowieka	45
19. W zakresie wpływania na polityki Unii dotyczące wszystkich jej krajów członkowskich	45
• Dyrektywa w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym oraz	

w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności	46
• Beyond Surrender (Praktyka stosowania europejskiego nakazu aresztowania)....	47
• My lawyer, my rights – enhancing children’s rights in ciminal proceedings in the EU” (Mój Prawnik, Moje Prawa. Wzmacnianie praw dzieci w postępowaniach karnych w Unii Europejskiej).....	47
• Strengthening procedural rights in criminal proceedings: effective implementation of the right to a lawyer/legal aid under the Stockholm Programme	49
• Prawa procesowe na posterunkach policji.....	49
• Etyka w badaniach naukowych – projekt SATORI (“Stakeholders Acting Together On the ethical impact assessment od Research and Innovation”)	50
• Etyka, prawa człowieka i nowe technologie - projekt SIENNA (<i>Stakeholder-informed ethics for new technologies with high socio-economic and human rights impact</i>).....	51
20. Badania we współpracy z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA). 52	
21. W zakresie polityki Unii i organizacji międzynarodowych wobec stanu przestrzegania praw i wolności człowieka w Polsce	52
22. W zakresie polityki Unii i organizacji międzynarodowych wobec stanu przestrzegania praw i wolności człowieka w krajach wobec niej zewnętrznych	54
23. Przynależność do Krajowych i Międzynarodowych Sieci NGOs	54
IV. Wzmocnienie fundacji	55
24. Public relations	55
25. Opracowanie strategii Fundacji na następne lata w tym strategii fundraisingowej	56
26. Kwartalnik o prawach człowieka HFPC	57

WSTĘP

Moglibyśmy powtórzyć wstęp z ubiegłorocznego raportu w którym pisaliśmy: „Przygotowując w drugiej połowie 2015 roku strategię działań Fundacji na lata 2016-2017 zdawaliśmy sobie sprawę z możliwych, trudnych i złożonych konsekwencji, jakie dla poziomu przestrzegania praw człowieka w Polsce, ale również w interesującym nas regionie mogą przynieść zarówno spodziewana zmiana władzy w Polsce jak i światowy kryzys migracyjny. Musimy jednak przyznać, iż zwłaszcza jeśli chodzi o zakres, głębokość oraz tempo zmian zachodzących w Polsce to sytuacja nas zaskoczyła”.

Staraliśmy się w swoich działaniach odpowiadać na nowe i trudne wyzwania zarówno wykorzystując dotychczasowe, sprawdzone instrumenty jak i poszukując nowych .

W raporcie odnosimy się do zrealizowanych przez HFHR w 2017 roku działań pokazując je poprzez realizowane projekty w układzie czterech działów tematycznych: 1) działań w Polsce (edukacja, monitoring, pomoc prawna), 2) działalności na rzecz krajów powstałych po rozpadzie ZSRR , 3) udziału HFHR w kształtowaniu międzynarodowych polityk dotyczących praw i wolności człowieka oraz 4) działań na rzecz rozwoju i promocji organizacji.

I. Działania w Polsce na rzecz polskiego odbiorcy

Krzewienie praw człowieka poprzez edukację publiczną oraz edukację specjalistyczną.

Kontynuowaliśmy szeroko pojęte działania edukacyjne w kraju, które obejmowały przede wszystkim:

- podnoszenie poziomu świadomości społecznej i promowanie praw człowieka przy użyciu wysokiej klasy filmu dokumentalnego;
- szeroką edukację publiczną;
- pracę z młodzieżą; oraz
- wyspecjalizowaną edukację przedstawicieli zawodów wrażliwych na prawa człowieka.

Platformę programową, fundraisingową, organizacyjną i promocyjną dla pierwszej z wymienionych grup działań stanowił Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie, który – zgodnie ze strategią Fundacji – wzbogacony był w 2017r. o działania czysto edukacyjne (warsztaty dla uczniów w ramach festiwalu objazdowego, materiały edukacyjne do filmów w projekcie „WATCH DOCS. Zrób to sam”). Szeroka edukacja publiczna obejmowała też m.in. cykl wykładów i seminariów „Biznes a prawa człowieka” oraz edukację poprzez ukazywanie naruszeń praw poza granicami Polski (Tybet, Korea Płn.). Wyspecjalizowana edukacja przedstawicieli zawodów wrażliwych na prawa człowieka skierowana była do: prawników (zwłaszcza edukacja kliniczna studentów prawa), nauczycieli oraz funkcjonariuszy publicznych stykających się w swojej pracy z migrantami i uchodźcami.

1. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie

16. Objazdowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie od marca do listopada 2017 r. odwiedził 37 polskich miejscowości, dzięki współpracy z kilkudziesięcioma partnerami instytucjonalnymi: organizacjami pozarządowymi i samorządowymi, instytucjami kultury i uniwersytetami. W dniach 8 – 10 września w Warszawie zorganizowane zostały warsztaty dla lokalnych liderów WATCH DOCS, z udziałem specjalistów z dziedziny komunikacji i marketingu, poświęcone wzmocnieniu promocji festiwalu objazdowego. Warsztaty połączone były z ewaluacją osiągnięć i dyskusją o projektach na przyszłość. Uczestnicy zdecydowanie wyrazili gotowość włączenia się w plany tworzenia klubu przyjaciół HFPC, ewentualnych lokalnych struktur Fundacji, jak również kształtowania debaty publicznej na szczeblu lokalnym.

W Warszawie przez cały rok realizowany był cykl pokazów „WATCH DOCS na spacerze”.

W dniach 18 – 21 czerwca zespół WATCH DOCS był współgospodarzem warszawskiego spotkania społeczności Advocate Europe – liderów innowacyjnych europejskich inicjatyw pozarządowych, wyróżnionych w konkursie Advocate Europe, organizowanym przez MitOst we współpracy z Liquid Democracy, dzięki wsparciu Stiftung Mercator. Jednym ze zwycięzców konkursu w 2015 roku był projekt FUTURE DOCS. W warszawskim spotkaniu wzięło udział blisko 50 osób z 20 krajów.

17. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie odbył się w Warszawie w dniach 7 – 14 grudnia 2017 r. W ośmiu salach projekcyjnych zaprezentowane zostały 63 filmy i projekty transmedialne, w 10 sekcjach repertuaru. W konkursie o nagrodę WATCH DOCS jury nagrodziło chiński dokument „Jeszcze jutro”** w reżyserii Fana Jiana, a nagrodę im. Marka Nowickiego za wybitne osiągnięcie w ukazywaniu praw człowieka w filmie odebrał legendarny belgijski reżyser Thierry Michel – retrospektywa twórczości laureata cieszyła się wielkim zainteresowaniem publiczności. Wśród przeglądów tematycznych festiwalu znalazły się, w związku z sytuacją w Polsce: „Ciało pod kontrolą” – wybór dokumentów o relacjach praw człowieka z medycyną i bioetyką – oraz „Adwokat w roli głównej”, przegląd filmów o prawnikach współorganizowany przez Naczelną Radę Adwokacką. Program festiwalu obejmował też 57 wydarzeń towarzyszących, w tym spotkania z twórcami i ekspertami, dyskusje panelowe: „Prawnik w czasach bezprawia”, „Jak przeżyć w chorych demokracjach”, „Turcja na krawędzi”, „Są rzeczy, które powie się tylko kobiecie. O cyberprzemocy wobec kobiet w Polsce” i trzy kilkudniowe, międzynarodowe warsztaty. Oprócz wspomnianych wyżej warsztatów FUTURE DOCS było to także dwudniowe robocze seminarium „Explore Impact”, z udziałem przedstawicieli 13 europejskich festiwali filmowych. Uczestnicy z wiodących partnerskich festiwali filmów o prawach człowieka oraz trzech największych europejskich festiwali filmu dokumentalnego (IDFA, Amsterdam, DOK Leipzig i CPH:DOX) dzielili się doświadczeniami, analizowali najlepsze praktyki i omawiali przyszłe projekty współpracy w dziedzinie alternatywnej, społecznej dystrybucji filmów dokumentalnych, kampanii społecznych wokół filmów oraz mierzenia wpływu społecznego takich działań. Festiwal gościł też trzydniowe warsztaty „Digital Stories Lab. Media & Democracy”, przygotowane przez partnera festiwalu – Fundację Pełne Zanurzenie. W ramach warsztatów młodzi twórcy zainteresowani wykorzystaniem nowych mediów w zaangażowanej dokumentalistyce pracowali z uznanymi artystami z Holandii, Niemiec, Wielkiej Brytanii i Polski. Podczas dwóch wieczorów w Kinie Muranów pięć dokumentalnych prac transmedialnych ich twórcy przedstawili też publiczności festiwalu – w ten sposób na WATCH DOCS zagościły dokumenty interaktywne.

Festiwal odwiedziło 72 gości zagranicznych, a przy jego organizacji pracowało 111 wolontariuszy. Od 26 października 2017 r. do 17 stycznia 2018 r. na temat festiwalu pojawiło się 336 informacji w mediach, głównie ogólnopolskich. Festiwal został zorganizowany przy wsparciu finansowym m. st. Warszawy, Polskiego Instytutu Sztuki Filmowej, Nordyckiej Rady Ministrów, Ambasady Królestwa Niderlandów i Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego, a także finansowym lub rzeczowym wsparciu 23 partnerów i we współpracy z 19 patronami medialnymi.

Wybrane filmy festiwalowe były też udostępnione bezpłatnie on-line użytkownikom Internetu z Polski, dzięki współpracy z portalami vod.pl i tokfm.pl.

Dane statystyczne

Konferencje

Publikacje

Zespół

Maciej Nowicki, Konrad Wirkowski, Tadeusz Strączek, Marta Szuchnicka, 200 wolontariuszy

2. Edukacja poprzez ukazywanie naruszeń praw człowieka poza granicami Polski

• Tybet

Aktualizowaliśmy stronę HFPC, zawierającą teksty źródłowe i raporty o sytuacji w Tybecie, udostępniając ponad 260 nowych dokumentów; prowadzono codzienny serwis informacyjny w mediach społecznościowych. Utrzymywaliśmy kontakt z mediami, którym dostarczaliśmy materiały do artykułów, ekspert HFPC brał udział w audycjach. Uczestniczyliśmy w seminariach, prowadziliśmy wykłady a także współpracowaliśmy z organizacjami tybetańskimi i związanymi z Tybetem. Systematycznie przekazywaliśmy raporty parlamentarzystom oraz MSZ, apelując o podjęcie konstruktywnych działań; utrzymywaliśmy kontakt z Zespołem Polsko-Tybetańskim w Sejmie. Jak co roku akredytowaliśmy Tybetańczyków, którzy dzięki temu mogli uczestniczyć w pracach Rady Praw Człowieka ONZ. Ekspert HFPC konsultował treść książek o Tybecie polskich i zagranicznych autorów. Pomagaliśmy organizować pomoc dla więźniów politycznych w Tybecie oraz ich rodzin; wspieraliśmy prace polskiej kliniki przy tybetańskim klasztorze w Nepalu.

Konferencje

International Campaign for Tibet; Amsterdam, Waszyngton.

Publikacje

Greg Bruno: Blessings from Beijing Inside Chinas Soft Power War on Tibet, w przygotowaniu;
Anna Grupińska: Tybetańczycy, tytuł roboczy

Zespół

Adam Koziel

3. Projekty realizowane „dla” bądź „z” młodzieżą i studentami

- Stowarzyszenie Młodych Dziennikarzy „Polis” aktywności realizowane we współpracy z HFPC.

W ramach projektu „Multimedia dla młodych liderów”, dofinansowanym ze środków Biura Edukacji m.st. Warszawy, w okresie od stycznia do czerwca 2017 roku kontynuowaliśmy rozpoczętą w styczniu 2017 roku pracę z kilkunastoma uczniami i uczennicami - liderami swoich środowisk, poszerzając ich kompetencje leaderskie oraz umiejętności wykorzystania mediów i nowych technologii w działaniach na rzecz innych.

Od października do grudnia 2017 roku, w partnerstwie z Fundacją Konrada Adenauera oraz Europejskim Domem Spotkań Młodzieży, realizowaliśmy drugą edycję „Akademii Młodego Dziennikarza”. Animatorzy i animatorki „Polis” wspierali grupę kilkunastu uczniów i uczennic w wydaniu numeru gazety nt. „Młodzi ludzie w polityce. Jak z jej pomocą zmieniać świat?": <http://www.edsm.pl/pl/projekty/akademia-mlodego-dziennikarza/2017>

W ramach koordynowanej przez „Polis” w Polsce kampanii RE „No hate speech movement”, w ramach europejskiego projektu krajów Grupy Wyszehradzkiej pt. Wyszehradzka Strategia Młodzieżowa dot. Społeczeństwa Cyfrowego (Visegrad Children 4 Digital Society) przeprowadziliśmy punktowe konsultacje wśród zebranej grupy młodzieży w obszarze ich funkcjonowania w sieci i spojrzenia na Internet. Głos ten jest częścią konsultacji dot. Społeczeństwa cyfrowego realizowanej we wszystkich krajach Grupy a uwspólniony głos młodych będzie przedstawiony decydentom krajów Grupy w roku 2018. Wśród **innych działań** na szczególną uwagę zasługują:

- **Noc Świątyni**: trzecia edycja projektu mającego na celu ukazanie różnorodności religijnej i umożliwienie wszystkim chętnym wizytę w meczecie, synagodze, kościele i wielu innych świątyniach różnych religii w Warszawie, które w tę jedną noc w roku otwierają się na zwiedzających.

Dane statystyczne

- ponad **100 instytucji i organizacji** liczy Koalicja przeciw mowie nienawiści,
- **400 osób** uczestniczyło w działaniach edukacji publicznej i młodzieżowej
- **18 uczestników i uczestniczek** warsztatów doskonalących pracę liderów młodzieżowych organizacji
- **Ponad 4500 osób** odwiedziło przynajmniej 1 z 12 świątyni w trakcie Nocy Świątyni w Warszawie

Publikacje

Członkini honorowa „Polis” Halina Bortnowska-Dąbrowska oraz członkowie i sympatycy Stowarzyszenia, w tym Maciej Sopyło, Zuzanna Piechowicz, Jan Dąbkowski, Berenika Anders, Barbara Jędrzejczyk, Zbigniew Bujak, Aleksandra Żegota, Łukasz Anders, Jolanta Steciuk, aktywiści Kampanii „Bez nienawiści”.

- [Lekcje o prawach człowieka.](#)

Program zapoczątkowany w styczniu 2017 r., realizowany w sposób ciągły. Dedykowany szkołom i innym instytucjom pracującym z młodzieżą. Wstępnie przeznaczony dla uczniów w wieku 16-20 lat, jednak z czasem rozszerzony na gimnazjalistów (13-15 lat). W drugiej połowie roku po raz pierwszy przygotowaliśmy zajęcia dla dzieci w wieku 9-10 lat. Do programu zgłosiło się 67 podmiotów. W lekcjach wzięło udział 1600 uczniów. Wiele szkół po pierwszych zajęciach

zgłaszało zapotrzebowanie na kolejne; pracownicy Fundacji prowadzili w nich warsztaty dla kilku klas. Lekcje dla dzieci trwały 1 godzinę lekcyjną, dla młodzieży od 2 do 4 godzin. Pracowaliśmy głównie w Warszawie, ale i np. w Łodzi, Raciborzu, Zbąszyniu, Krzykosach, Starachowicach, Piasecznie, Mysiadle, czy Mysłowicach. Szkoły głównie prosiły o lekcje dotyczące rozumienia podstawowych pojęć dotyczących praw i wolności człowieka oraz możliwości dochodzenia praw. Drugim tematem, który je interesował, było przeciwdziałanie dyskryminacji, ze szczególnym uwzględnieniem dyskryminacji ze względu na pochodzenie narodowe, etniczne, religię, wyznanie lub bezwyznaniowość oraz prawa cudzoziemców

Dane statystyczne

1. 1600 uczniów wzięło udział w lekcjach.
2. Łączna liczba godzin dydaktycznych (45 min.) – 125.

Zespół

Agnieszka Krawczak Chmielewska

- [Współpraca z Fundacją Uniwersytet Dzieci.](#)

Kontynuowano współpracę z Fundacją Uniwersytet Dzieci, której główną misją jest utrzymanie u dzieci szkół podstawowych i gimnazjów wysokiego poziomu zainteresowania światem i chęci eksplorowania nowych obszarów wiedzy.

W ramach współpracy przeprowadzono wykład na temat praw człowieka oraz działalności organizacji typu watch dog dla młodzieży z Krakowa). Trwały prace nad uruchomieniem w ramach stałej oferty Fundacji Uniwersytet Dzieci modułu programowego poświęconego prawom człowieka, który realizować będą współpracownicy HFPC z naszym nadzorem eksperckim.

Dane statystyczne

220 – uczestników wykładu

Zespół

Agnieszka Krawczak Chmielecka, Danuta Przywara

- [Praktyki i kliniki dla studentów prawa](#)
- [Praktyki ogólne](#)

Praktykanci odbywali praktykę w ramach zespołu wstępnej analizy spraw Fundacji. Do obowiązków praktykantów należała analiza spraw wpływających do Fundacji pod kątem identyfikacji zagadnienia prawnego oraz ewentualnego naruszenia praw człowieka, konsultacja sprawy z prawnikami Fundacji i przygotowanie projektów pism i opinii prawnych. Ponadto studenci brali udział wspólnie z prawnikami Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka w spotkaniach z jej klientami oraz byli obserwatorami z ramienia Fundacji w sprawach

rozpoznawanych przed sądami powszechnymi, administracyjnymi, Sądem Najwyższym i Trybunałem Konstytucyjnym.

Praktykanci odbywający praktyki w okresie wakacyjnym uczestniczyli poza standardowymi obowiązkami w wydarzeniach współorganizowanych z Biurem Rzecznika Praw Obywatelskich, m.in. we wspólnych warsztatach dot. opracowania wzorów pouczeń w postępowaniu karnym oraz wyjściach na „Niewidzialną Wystawę”.

W trakcie praktyk semestralnych studenci przebywali w HFPC 8 godzin dziennie w wybranym przez siebie dniu tygodnia (łącznie ok. 120 godzin praktyk), w czasie praktyk wakacyjnych natomiast przebywali w Fundacji przez wybrany miesiąc w dniach powszednich w wymiarze 8 godzin dziennie (łącznie ok. 160 godzin).

Dane statystyczne

- 67 osób odbyło praktyki w dziale prawnym HFPC w 2017r. z tego 32 z Uniwersytetu Warszawskiego a 35 z innych dziewięciu uczelni w kraju). Z tego
- 25 osób w ramach praktyk w semestrze „letnim” 2016/2017;
- 17 osób w ramach praktyk „wakacyjnych” (lipiec, sierpień, wrzesień 2017);
- 25 osób w ramach praktyk w semestrze „zimowym” 2017/2018.

Zespół

Jarosław Jagura Adam Klepczynski

- **Klinika Prawa Niewinność**

W 2017 r. Klinika Prawa „Niewinność” kontynuowała współpracę z Uniwersytetem Warszawskim w ramach zajęć dydaktycznych i praktycznych poświęconych tematyce niesłusznych skazań w ramach Kliniki Prawa Wydziału Prawa i Administracji. W zajęciach tych brało udział 20 studentów prawa (10 w pierwszym półroczu i 10 w drugim). Studenci analizowali pod nadzorem merytorycznym prawników HFPC (Maria Ejchart-Dubois i Piotr Kładoczny) sprawy, w których istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia pomyłki sądowej. Obserwowali także pod tym kątem rozprawy sądowe. Jest to jedyna w Polsce tego rodzaju Klinika i forma współpracy. W jej wyniku udało się wśród kilkudziesięciu (ok. 40) przeanalizowanych w 2017 r. spraw zidentyfikować już kilka przypadków bardzo wątpliwych skazań i to za najpoważniejsze przestępstwa (m.in. zabójstwa).

W 2017 r. Klinika Prawa „Niewinność” nawiązała także stałą współpracę z międzynarodową kancelarią Weil, Gotshal & Manges LLP, która zadeklarowała pomoc *pro bono* dla osób niesłusznie skazanych i opracowała jedną sprawę pod kątem procesowym.

W lutym 2017 r. HFPC złożyła w imieniu jednego z niewinnie skazanych skargę do ETPC na naruszenie art. 6 EKPC (prawo do rzetelnego procesu). Klient ten został oskarżony i skazany na karę 25 lat pozbawienia wolności za zabójstwo dwóch kobiet. Skazany jest osobą

niepełnosprawną intelektualnie; jedynym dowodem w sprawie było jego przyznanie się na etapie postępowania przygotowawczego, w którym nie miał obrońcy. Następnie przyznanie to odwołał. HFPC była też w tej sprawie zaangażowana w postępowanie w drugiej instancji (obserwacja) i przed Sądem Najwyższym (zapewnienie obrońcy *pro bono*).

Dane statystyczne

26 studentów prawa zaangażowanych w prace w projektach HFPC poświęconych tematyce niesłusznych skazań

6 wolontariuszy w okresie wakacyjnym

40 przeanalizowanych spraw

Zespół

Marcin Wolny, Maria Ejchart Dubois, Piotr Kladoczny

- [Klinika Prawa człowieka a redukcja szkód](#)

Również we współpracy z Kliniką Prawa na UW uruchomiliśmy w semestrze zimowym 2017/2018 klinikę zajmującą się problematyką redukcji szkód u osób skazanych za używanie substancji psychoaktywnych (w tym narkotyków). Jest to swego rodzaju follow up- naszego zaangażowania przez wiele lat w problematykę praw człowieka i osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.

Statystyka

4 studentów uczestniczy pracach kliniki

Zespół

Piotr Kubaszewski.

- [Klinika: Prawa człowieka a podatki](#)

W 2017 roku klinikę prawa człowieka a podatki realizowaliśmy tylko w pierwszej połowie roku. W roku akademickim 2017/2018 musieliśmy zawiesić jej działalność z przyczyn obiektywnych). Istotnym przedmiotem prac w klinice była kontynuowana od 2016 roku problematyka umorzeń zaległości podatkowych, zwłaszcza zaś kwestia dyskrecjonalności organów władzy publicznej w tym zakresie (właściwy przepis ustawy Ordynacja Podatkowa stanowi, że organ po spełnieniu przez podatnika określonych przesłanek może umorzyć zaległość).

Dane statystyczne

Liczba uczestników: 6

Liczba spraw indywidualnych: 5

Liczba opinii prawnych do projektów aktów prawnych złożona w ramach konsultacji społecznych: 1

Liczba spraw, w których analizowane są strategiczne problemy z zakresu prawa podatkowego, w celu wystosowania pisma interwencyjnego do organów państwa: 2

Zespół

Adam Płoszka – koordynator programu

Merytoryczny nadzór mec. Robert Krasnodębski z kancelarii Weil, Gotshal & Manges.

4. Edukacja przedstawicieli zawodów wrażliwych na prawa człowieka

- [Kursy e-learningowe na temat Praw Człowieka dla nauczycieli ale także przedstawicieli innych zawodów](#)

Po przeprowadzonym w 2016 roku pilotażu w 2017 zrealizowaliśmy 3 kursy e-learningowe „Prawa człowieka” otwierając je jednocześnie dla wszystkich zainteresowanych osób. Spełniających wymogi czysto formalne. Zgłaszają się na nie zarówno studenci, jak i osoby aktywne zawodowo, m.in. prawnicy, urzędnicy, pracownicy organizacji pozarządowych, służb mundurowych, nauczyciele, dziennikarze. Program kursu obejmuje takie zagadnienia jak definicja praw i wolności człowieka . *Mechanizmy ochrony praw człowieka , Wolność słowa i prawo do informacji , Prawo do prywatności , Wolność wyznania , Prawo do życia, Wolność od poniżającego traktowania i karania*

Każdy kurs trwa 12-14 tygodni i zakończony jest rozbudowanym testem, do którego mogą przystąpić osoby chętne by uzyskać certyfikat. Materiały edukacyjne, które są aktualizowane i sprawdzane przed każdym kolejnym kursem, to wybrane przez zespół teksty, filmy, wykłady, komentarze wybitnych ekspertów. Podzielone są na materiały podstawowe (w tym wybrane kazusy) i uzupełniające – dla osób bardziej zainteresowanych. Przy każdym module zamieszczony jest krótki test do samodzielnego sprawdzenia wiedzy

Dane statystyczne

3 – zrealizowane kursy e-learningowe

509 osób (odpowiednio 200 + 151+158) – uczestniczyło w kursach

Zespół

Elżbieta Czyż, Agnieszka Kłosowska, Agnieszka Chmielecka

- [Projekt: "Realizacja praw dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych"](#)

Na prośbę pracowników nadzoru nad placówkami opiekuńczo-wychowawczymi z Wydziału Polityki Społecznej Mazowieckiego Urzędu Wojewódzkiego prowadzimy szkolenia dotyczące problemów w realizacji praw dziecka w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

W szkoleniach biorą udział dyrektorzy, wychowawcy, pedagodzy ze wszystkich placówek z całego terenu województwa mazowieckiego. Ma w nich wziąć udział ponad 150 osób. Dotychczas szkoleniem objęto 60 osób. Zakładamy, iż szkoleniem będą objęci również

pracownicy nadzoru na ich życzenie. Oficjalna inauguracja cyklu szkoleń miała miejsce w mazowieckim urzędzie wojewódzkim. Wykład wygłosiła prof. E Łętowska 'Prawa człowieka/dziecka na co dzień. W ramach programu prowadzone są także zajęcia warsztatowe dotyczące rozumienia i stosowania w praktyce standardów ochrony praw dziecka. Zaskoczył nas, niski poziom wiedzy o prawach człowieka/ dziecka wśród kadry tych placówek.

Program szkoleń cieszy się dużym zainteresowaniem. Dostajemy dobre informacje zwrotne. Ma też swój swoisty follow-up - dyrektorzy placówek po szkoleniach zwracają się do nas z prośbą o konsultacje trudnych, konkretnych sytuacji dot. praw wychowanków czy właściwego formułowania katalogów praw i obowiązków w regulaminach placówek.

Dane statystyczne

60 osób objętych szkoleniem szkolenia

Zespół

Elżbieta Czyż

- [Warsztaty: Prawnicy na rzecz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną](#)

W 2017 r. kontynuowaliśmy wspólnie z Mental Disability Advocacy Center projekt dotyczący. Innowacyjnych rozwiązań w zakresie promowania praw dzieci z niepełnosprawnościami intelektualnymi skierowany do europejskich prawników.

Celem projektu było zaktywizowanie adwokatów i radców prawnych jako potencjalnych reprezentantów dzieci z niepełnosprawnościami intelektualnymi w postępowaniach sądowych. W ten sposób poszerzano dostęp dzieci z niepełnosprawnością intelektualną do wymiaru sprawiedliwości. W trakcie szkolenia uczestnicy zdobyli wiedzę na temat rodzajów naruszeń praw człowieka, z jakimi stykają się dzieci z niepełnosprawnością intelektualną, najważniejszych standardów praw człowieka na poziomie krajowym i międzynarodowym dostępnych środków ochrony prawnej. Uczestnicy zdobyli praktyczne umiejętności, które pozwolą im budować nowatorską i skuteczną argumentację w sprawach, w których reprezentują dzieci z niepełnosprawnościami intelektualnymi.

W 2017 r. w ramach projektu przygotowaliśmy plan Krajowej Litygacji Strategicznej na rzecz dzieci z niepełnosprawnością intelektualną.

Zespół

Joanna Smętek, Małgorzata Szuleka

- [Nie tylko Strasburg? alternatywne międzynarodowe instrumenty ochrony praw człowieka](#)

Od października 2017 r. we współpracy Clifford Chance Foundation realizujemy projekt „*Nie tylko Strasburg? alternatywne międzynarodowe instrumenty ochrony praw człowieka*“

Głównym elementem projektu są działania o charakterze szkoleniowym. W 2017 r. przeprowadziliśmy dwa z zaplanowanego cyklu szkoleń. Omówiono w ich trakcie takie zagadnienia, jak: rola sądów państw członkowskich w stosowaniu prawa Unii Europejskiej i procedury zadawania pytań prejudycjalnych, formułowanie i dopuszczalność pytania prejudycjalnego oraz przebieg postępowania i wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE po wpłynięciu pytania prejudycjalnego. Poruszono również problemy dotyczące polskich pytań prejudycjalnych i przedstawiono propozycje reformy systemu prejudycjalnego.

Spotkania były również okazją do dyskusji na temat roli, jaką Trybunał Sprawiedliwości może aktualnie pełnić w systemie ochrony praw człowieka w Polsce. Przedstawiono również czynniki mogące wpływać na niewielką liczbę pytań formułowanych przez polskie sądy. Omówiono obszary, w których sądy polskie mogłyby potencjalnie formułować pytania prejudycjalne mające istotne znaczenie z perspektywy ochrony praw człowieka.

W szkoleniach wzięli udział sędziowie, adwokaci i radcowie prawni, prawnicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich, Ministerstwa Sprawiedliwości oraz pracownicy organizacji pozarządowych.

Dane statystyczne

40 uczestników obu szkoleń (. Założeniem projektu jest by uczestnicy uczestniczyli we wszystkich spotkaniach z cyklu.)

Seminaria

17 listopada 2017 r.– *Nie tylko Strasburg*, Cz. 1, prowadząca dr Agnieszka Frąckowiak - Adamska

15 grudnia 2017 r. – *Nie tylko Strasburg*. Cz. 2, prowadzący K. Pleśniak

Publikacje

Materiały szkoleniowe. Zadawanie pytań prejudycjalnych oraz orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w obszarze ochrony praw człowieka. – dr A. Frąckowiak – Adamska

Koordynator

adw. Katarzyna Wiśniewska

- [Prawa dzieci za kratami](#)

W 2017 roku przetłumaczyliśmy i dostosowaliśmy wspólnie z Biurem Rzecznika Praw Dziecka do polskich warunków opracowany w 2016 roku w ramach tego projektu podręcznik do monitorowania placówek dla dzieci. W tym samym okresie pracownicy HFPC przeprowadzili 10 warsztatów dla pracowników Zakładów Poprawczych w Studzieńcu oraz Warszawie – Falenicy. W każdym z warsztatów wzięło udział od 30 do 40 osób. Ich tematyka dotyczyła międzynarodowych standardów ochrony praw dziecka, prewencji tortur, kontaktów ze światem zewnętrznym i reintegracja a także opracowanie narzędzia do samooceny

dedykowanego pracownikom zakładów poprawczych, schronisk dla nieletnich oraz młodzieżowym ośrodkom wychowawczym.

Jednocześnie pracownicy HFPC przeprowadzili 14 warsztatów dla nieletnich przebywających w obu wymienionych wyżej placówkach. W każdym z nich wzięło udział około 15 dzieci. Poświęcone one były zagadnieniu praw dziecka, poprawie komunikacji dziecko – dorośli, a także zagadnieniu większej partycypacji dzieci w życiu placówki.

Dane statystyczne

10 warsztatów dla pracowników zakładów poprawczych x średnio 35 uczestników każdy

14 warsztatów dla wychowanków x 15 dzieci każdy

Publikacje:

M. Wolny: Prawa dzieci – nowe otwarcie, Kwartalnik o prawach człowieka 2017, nr 1-2

Koordinator

Adw. Marcin Wolny

- [Projekt: Prawa człowieka zatrzymanego – zakaz tortur](#)

Odpowiadając pozytywnie na prośby kierownictwa Policji:

- 21 kwietnia na prośbę Pełnomocnika ds. Praw Człowieka KGP przeprowadziliśmy całodniowe szkolenie z praw pokrzywdzonego dla pełnomocników ds. ochrony praw człowieka. Omówiona została szczegółowo dyrektywa o prawach ofiar a także jej aspekty psychologiczne oraz przeprowadzone krótkie ćwiczenia praktyczne. Uczestniczyli w nim: pełnomocnicy: KGP, KSP, komendantów wojewódzkich oraz komendantów szkół Policji, w sumie 30 osób.
- Jesienią 2017 na prośbę Komendanta Wojewódzkiego Województwa Kujawsko – Pomorskiego przeprowadziliśmy dwa szkolenia oba dotyczące dwóch zagadnień - prewencji tortur w jednostkach Policji oraz praw pokrzywdzonego. Podczas szkoleń przedstawiliśmy standardy konstytucyjne i międzynarodowe - przede wszystkim EKPC - zakazu tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania a także omówiliśmy szczegółowo unijną dyrektywę o prawach ofiar i wynikające z niej obowiązki funkcjonariuszy Policji. Pierwsze z nich 27 września w Bydgoszczy przeznaczone było dla 30 funkcjonariuszy funkcyjnych. Drugie 12 i 13 października dla 40 przedstawicieli kadry kierowniczej w ośrodku MSWiA w Juracie.

Dane statystyczne

3 szkolenia

100 przeszkolonych funkcjonariuszy

Zespół

Dr Barbara Grabowska, Marcin Wolny, Piotr Kubaszewski

[Działania skierowane na dostosowanie przepisów prawa oraz praktyki jego stosowania do standardów praw człowieka w Polsce.](#)

Podobnie jak w 2016 roku podstawowym czynnikiem wpływającym na aktywność naszych programów prawnych była zmiana władzy w Polsce i jej aktywność ustawodawcza. Dlatego też w większym niż do tej pory stopniu koncentrowaliśmy się na sporządzaniu i przedstawianiu organom państwowym opinii dotyczących projektowanych przez nie aktów prawnych. Klimat polityczny spowodował też wzrost liczby naszych interwencji w sprawach dyskryminacyjnych, a zwłaszcza dotyczących cudzoziemców. Poza tym zwiększyło się znaczenie gwarancji procesowych tak w sprawach karnych, jak i administracyjnych. Stąd wzięła się koncentracja naszych działań na prawie do sądu i rzetelnego procesu, który i tak pozostawał od lat jednym z priorytetów programów prawnych, prawie do wolności zgromadzeń (tu zwłaszcza w świetle wprowadzonych zmian w prawie w połowie 2017 roku zwiększyła się znacznie liczba i charakter interwencji sił porządkowych) wreszcie prawnych gwarancjach dla wykonywania takich zawodów zaufania publicznego jak sędziowie czy dziennikarze. Jednocześnie odnotowaliśmy pewien spadek wpływu pisemnych próśb o interwencje, co wiązać się może z jednej strony z ugruntowaniem się w świadomości społecznej działania państwowych punktów bezpłatnej pomocy prawnej z jednej strony zaś swego rodzaju obawa przed zwracaniem się o pomoc do organizacji „poza” a więc być może „przeciw” rządowej z drugiej. To ostatnie wiązać by się mogło z narastającą kampanią skierowaną przeciwko liberalnym organizacjom III sektora a więc tym, które protestują przeciwko naruszającym konstytucyjne i międzynarodowe standardy posunięciom władzy.

5. Monitoring prac legislacyjnych w obszarze wymiaru sprawiedliwości

Przedmiotem prac w ramach monitoringu objęto najważniejsze ustawy dotyczące sądownictwa, które były procedowane w parlamencie. Opracowano opinie do ustaw o Krajowej Radzie Sądownictwa, o Sądzie Najwyższym (procedowanych w lipcu oraz w grudniu 2017 r.) oraz nowelizacji Prawa o ustroju sądów powszechnych, KSSiP (asesorzy). Uczestniczyliśmy również w posiedzeniach komisji parlamentarnych pracujących nad projektami tych ustaw. Wypracowany w ten sposób materiał był również przedstawiony Specjalnemu Sprawozdawcy ONZ ds. niezależności wymiaru sprawiedliwości (listopad 2017 r.), jak również stał się podstawą analizy „Jakiej reformy wymiaru sprawiedliwości potrzebujemy?” (sierpień 2017 r.) stanowiący głos na temat kierunków reformy wymiaru sprawiedliwości. Przygotowano również materiał na temat funkcjonowania prokuratury, który został przedstawiony Komisji Weneckiej podczas spotkania w październiku 2017 r. Ponadto, przedstawiliśmy opinie w przedmiocie m.in.: projektów ustawy o jawności, o Narodowym Instytucie Wolności, nowelizacji prawa prasowego w zakresie autoryzacji czy nowelizacji kodeksu wyborczego. Uczestniczyliśmy w Kongresie Praw Obywatelskich organizowanym przez

Rzecznika Praw Obywatelskich, m.in. w charakterze panelistów podczas panelu dotyczącego tzw. dyrektywy policyjnej, jak również współorganizowaliśmy panel dotyczący bezpośredniego stosowania Konstytucji w sprawach karnych. Na potrzeby kongresu opublikowaliśmy również specjalny numer Kwartalnika o Prawach Człowieka dotyczący tematu przewodniego panelu Kongresu

[Dane statystyczne](#)

[Konferencje](#)

[Publikacje](#)

[Zespół](#)

Barbara Grabowska-Moroz

Marcin Wolny

6. Program Interwencji Prawnej

W minionym roku przedmiotem działań PIP były przede wszystkim: **przekroczenia prawa podczas interwencji funkcjonariuszy Policji oraz innych służb mundurowych** [np. niezasadne interwencje Policji w trakcie „zabezpieczania” prawa do zgromadzeń (tu wsparcie dzięki naszym adwokatom pro bono ale też apel do Komendanta Stołecznego Policji o usunięcie wizerunków demonstrantów ze strony internetowej Policji) interwencje w sprawach: brutalnego pobicia przez bydgoską Policję podczas zatrzymania, wyproszenia obrońcy z przesłuchania klienta, brutalnego pobicia na komendzie policji, śmierci obywatela Austrii na Komisariacie w Częstochowie, śmierci 19-letniego człowieka na izbie zatrzymań we Wrocławiu, brutalności funkcjonariuszy Służby Więziennej]; **prawo do wolności osobistej –tu zwłaszcza legalność stosowania tymczasowego aresztowania** (np. przedstawione sądom opinie prawne o naruszeniu standardów ETPC w kontekście stosowania tymczasowego aresztowania w sprawach tymczasowego aresztowania trwającego prawie 8 lat, tymczasowo aresztowanego młodego człowieka cierpiącego na schizofrenię paranoidalną, a także – TA stosowane wobec osób w podeszłym wieku, urodzonych w 1939 r., przedłużającego się aresztu ekstradycyjnego obywatela Rosji); **przestrzeganie praw osób pozbawionych wolności** (np. interwencja do Dyrektora AŚ w Olsztynie oraz skarga do ETPC w sprawie naruszenia art. 3 i 8 Konwencji wobec chorego na schizofrenię paranoidalną, interwencje w sprawach: śmierci więźniarki w AŚ Warszawa – Grochów, samobójstwa 18 – latka w Areszcie Śledczym w Świdnicy, zatrzymania przepustek osadzonym długoterminowym oraz liczne interwencje związane z niezapewnieniem odpowiedniej opieki medycznej chorym i niepełnosprawnym osadzonym)

Ponadto podejmowaliśmy interwencje również w innych sprawach– tam gdzie dostrzegliśmy możliwość wystąpienia poważnych naruszeń praw człowieka (np. pismo do Prezesa Sądu Okręgowego Warszawa – Praga dotyczące sprawy D.Z., która otrzymała dwa uzasadnienia tego samego wyroku sądowego)

Statystyka

Wpływ listów: 4 550 (spadek w stosunku do 2016 roku o 23 %)

W tym

Nowe listy: 1461 (spadek o 12,5%)

Wysyłka: 1990 (spadek o 2%)

Osoby przyjęte na dyżurze: 490 (spadek o 26%)

Obserwacje procesów: 56

Konferencje

1. Piotr Kubaszewski wystąpił w panelu eksperckim „Adwokaci o problemie traktowania zatrzymanych w Międzynarodowym Dniu Pomocy Ofiarom Tortur”, organizowanym przez Okręgową Radę Adwokacką w Warszawie.
2. Piotr Kubaszewski wystąpił podczas IV Ogólnopolskiej Konferencji „Narkotyki – Narkomania, Polityka, Nauka i Praktyka” w panelu pt. „Między leczeniem a karaniem

Zespół

Piotr Kubaszewski – koordynator programu

Oliwia Sentysz (do końca kwietnia)

Maciej Kalisz (kwiecień – październik)

Justyna Jezierska (od października)

7. Program Spraw Precedensowych

Program Spraw Precedensowych w 2017 r. prowadził działania z zakresu:

- prawa do życia;
- prawa do sądu i gwarancji rzetelnego postępowania sadowego w tym gwarancji niezawisłości sędziów;
- wolności od niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania;
- wolności osobistej;
- prawa do informacji publicznej;
- prawa własności;
- wolności ekspresji oraz
- wolności zgromadzeń

Trzema sprawami bezpośrednio związanymi z negatywnymi zjawiskami zachodzącymi w ostatnich 2 latach w Polsce były

- Postępowanie w sprawie zakazu organizacji zgromadzenia przez stowarzyszenie "Tama", które miało się odbyć w dniu 10 maja 2017 r. Wojewoda zakazał jego organizacji argumentując, że w tym samym miejscu i czasie odbędzie się zgromadzenie cykliczne związane z oddaniem hołdu ofiarom katastrofy w Smoleńsku. Powołał się

przy tym na nowelizację Prawa o zgromadzeniach, która zakazała organizacji kontrmanifestacji w miejscu i czasie, w których odbywają się zgromadzenia cykliczne. Od zarządzenia wojewody odwołał się organizator zakazanego zgromadzenia, wskazując, że organ błędnie zinterpretował przepisy. Na rozprawie przed Sądem Okręgowym w Warszawie organizatora wsparła HFPC, która wstąpiła do postępowania w charakterze strony argumentując, że zarządzenie Wojewody było bezprawne, gdyż przepisy o zakazie zgromadzeń nie dotyczą zgromadzeń organizowanych w trybie uproszczonym oraz wskazując na wątpliwości wokół konstytucyjności nowelizacji Prawa o zgromadzeniach, a także na konieczność interpretowania przepisu ustawy w zgodzie ze standardami wynikającymi z orzecznictwa Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Postanowieniem z dnia 10 maja 2017 r. Sąd Okręgowy podzielił argumenty Fundacji i organizatora i uchylił zakaz, dzięki czemu zgromadzenie mogło się odbyć.

Niestety, choć postanowienie Sądu Okręgowego uprawomocniło się, w kolejnym miesiącu sytuacja powtórzyła się. I tym razem, dzięki staraniom organizatora i HFPC, zarządzenie Wojewody zostało uchylone przez Sąd Okręgowy, którego postanowienie zostało utrzymane w mocy orzeczeniem Sądu Apelacyjnego z 2 czerwca 2017 r. Sąd ten podkreślił, że wolność zgromadzeń ma umocowanie konstytucyjne, nie można więc domniemywać kompetencji organów państwa do zakazywania manifestacji, jeśli przepisy prawa wprost im na to nie zezwalają.

- Postępowanie związane ze zmianami wprowadzonym i do wymiaru sprawiedliwości a w tym w sprawę dotyczącą odmowy powołania przez Prezydenta A. Dudę w 2016 r. na stanowiska sędziowskie (większość przypadków dotyczyło to awansu na stanowiska w sądach wyższego rzędu) kandydatów nominowanych przez Krajową Radę Sądownictwa.. Czterech niepowołanych kandydatów zaskarżyło powyższe postanowienie do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie. Do postępowania tego przyłączyły się RPO, HFPC oraz Stowarzyszenie Lusticia. WSA odrzucił jednak te skargi wskazując, że „kompetencja Prezydenta RP zarówno w zakresie powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego jak i odmowy powołania do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego jest specjalną prerogatywą Prezydenta RP jako głowy państwa. Jest to czynność niezawisła i dyskrecyjna, która nie podlega kontroli sądu administracyjnego. Orzeczenia WSA zostały zaskarżone do Naczelnego Sądu Administracyjnego przez wszystkie podmioty biorące udział w postępowaniu. W ocenie HFPC uznanie, że postanowienie Prezydenta o odmowie powołania na stanowisko sędziowskie nie podlega kontroli sądowej prowadzi do naruszenia wobec wysuniętych przez KRS kandydatów prawa dostępu do służby publicznej na jednakowych zasadach (art. 60 Konstytucji) oraz prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Niestety Naczelny Sąd Administracyjny nie przychylił się do stanowiska wszystkich skarżących. Postanowieniami z dnia 7 grudnia 2017 r. oddalił skargi kasacyjne. W uzasadnieniu swego postanowienia NSA uznał, że powołanie

sędziego nie stanowi sprawy administracyjnej - nie ma bowiem stosunku administracyjnoprawnego między Prezydentem RP a osobą, co do której został przedstawiony przez KRS wniosek o powołanie sędziego. W ocenie NSA powołanie sędziego jest aktem prawa ustrojowego polegającym na kształtowaniu składu osobowego władzy sądowniczej. Zakładamy wsparcie skarg sędziów do ETPCz

- Sprawa dotycząca zamieszczenia na stronie Ministerstwa Sprawiedliwości oświadczenia w sprawie skrócenia delegacji sędzi, w którym zostały zawarte stwierdzenia, przekraczające naszym zdaniem granice dopuszczalnej krytyki sędziów przez organ władzy wykonawczej dlatego też zaangażowaliśmy się czynnie w tą sprawę dołączając się do sprawy z powództwa o ochronę dóbr osobistych jakie wniosła sędzia.

Inne z ważniejszych postępowań w 2017 roku, w którym uczestniczyliśmy dotyczyło praw ofiary gwałtu. 18-letnia w dniu popełnienia gwałtu jego ofiara wniosła p-ko sprawcom zgwałcenia pozew domagając się 350 tys. zł. tytułem zadośćuczynienia. Sąd okręgowy wydał wyrok, w którym zasądził od sprawców na jej rzecz 250 tys. zł. z odsetkami. W ustnych motywach rozstrzygnięcia sąd podkreślił, że wziął pod uwagę drastyczne okoliczności zdarzenia oraz fakt, że sprawcy nigdy nie wyrazili skruchy i nie przeprosili pokrzywdzonej. Wręcz przeciwnie: w toku postępowania próbowali podważyć jej wiarygodność i sugerowali, że nie doszło do zgwałcenia, lecz stosunku seksualnego za jej zgodą.

Wreszcie znaczącą grupę spraw prowadzonych w minionym roku stanowiły postępowania z zakresu prawa do poszanowania życia rodzinnego i prywatnego. W 2017 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka zakomunikował Rządowi RP m.in. skargi rodzin ofiar katastrofy smoleńskiej, które sprzeciwiają się ekshumacji swoich bliskich. Helsińska Fundacja Praw Człowieka reprezentuje w postępowaniu przed Trybunałem dwie skarżące, które zarzucają, że zarządzenie ekshumacji wbrew ich woli oraz pozbawienie ich skutecznych środków odwoławczych od postanowienia prokuratora w tej sprawie, naruszają m.in. kult pamięci po śmierci osób bliskich.

Pozostałe sprawy z zakresu art. 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka dotyczyły:

- oznaczania przyczyny niepełnosprawności na orzeczeniach o niepełnosprawności;
- ochrony danych osobowych adoptowanych dzieci przez Kościół;
- prawa do pożegnania z osobą umierającą;
- braku możliwości wznowienia postępowania dyscyplinarnego po uzyskaniu wyroku uniewinniającego.

Warto podkreślić, że w grudniu 2017 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka wydał wyrok w sprawie odmowy rejestracji we Włoszech związków partnerskich zawartych za granicą (*Orlandi przeciwko Włochom*). Trybunał uznał, że przepisy, które uniemożliwiały legalizację takich związków naruszają standardy konwencyjne. ETPC w orzeczeniu powołał się na opinię

przyjaciela sądu, którą w tej sprawie złożyła HFPC w ramach Programu Spraw Precedensowych.

Statystyka

5 – opinii *amicus curiae* w sprawach przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka, sądami powszechnymi i administracyjnymi;

16 - spraw prowadzonych przed ETPC;

8 – skarg przygotowanych do międzynarodowych trybunałów;

6 - sprawach w których uczestniczymy jako w charakterze organizacji społecznej;

20 - sprawach w których zapewnialiśmy pomoc adwokata lub radcy prawnego na zasadach *pro bono* dla naszych klientów;

5 - przygotowanych opinii legislacyjnych;

10 - pism interwencyjnych

Konferencje

M. Szwed – penelista w *Dezubekizacja – sprawiedliwość społeczna czy represja*, Kongres Praw Obywatelskich, 9 grudnia 2017

K. Wiśniewska - moderator panelu – *Bezpośrednie stosowanie Konstytucji w obszarze prawa karnego*, Kongres Praw Obywatelskich, 9 grudnia 2017

K. Wiśniewska – uczestnik Corocznej konferencji Legal Experts Advisory Panel – maj 2017 r.

Publikacje

Wyrok w Strasburgu to nie koniec! Raport HFPC o wykonywaniu wyroków w sprawach polskich, marzec 2017

Prawo o zgromadzeniach. Praktyczny przewodnik, sierpień 2017

M. Szwed, Dlaczego sposób powoływania sędziów ma znaczenie dla obywatela?, grudzień 2017

Zespół

adw. Katarzyna Wiśniewska – koordynatorka

Marcin Szwed, LLM

Michał Kopczyński (do kwietnia 2017 r.)

dr Adam Płoszka (kwiecień do lipiec 2017)

Adam Klepczyński (od lipca 2017)

Nadzór merytoryczny: dr Piotr Kładoczny

8. Obserwatorium Wolności Mediów w Polsce

W 2017 r. kontynuowaliśmy działania litygacyjne związane z falą zwolnień i odejść dziennikarzy mediów publicznych po ich reformie w 2016 r. W sprawie trzech dziennikarzy (jednocześnie członków związku zawodowego) zwolnionych dyscyplinarnie z 2 i 3 Programu Polskiego Radia, w której zorganizowaliśmy pomoc prawną pro bono oraz wstąpiliśmy do postępowania, po raz pierwszy udało się doprowadzić do przywrócenia dziennikarzy do pracy. W wyniku ugody zawartej na rozprawie dziennikarze uzyskali także odszkodowanie, a Radio musiało zapłacić łącznie kwotę 7 500 zł na rzecz Stowarzyszenia Wolnego Słowa. Ugodę tę można traktować jako przyznanie się przez władze Polskiego Radia do tego, że decyzja o zwolnieniu dziennikarzy była bezpodstawna i niewłaściwa. Sprawa daje także nadzieję innym dziennikarzom zwolnionym z mediów publicznych na to, że mogą skutecznie walczyć o swoje prawa.

Sukcesem przed sądem pierwszej instancji zakończyła się również sprawa trójki działaczy Partii Zielonych, którzy mieli znieważać Znak Polski Walczącej poprzez eksponowanie na demonstracji transparentu „Polka Nie-podległa” z przerobionym symbolem PW. Sąd uniewinnił obwinionych, zauważając nie każda modyfikacja chronionego symbolu stanowi jego znieważanie, ale tylko taka, która ma na celu jego ośmieszenie czy poniżenie. Wyrok ma istotne znaczenie dla wolności słowa, a także dla wolności zgromadzeń, zwłaszcza z uwagi na wysoką liczbę antyrządowych demonstracji. HFPC zorganizowała w sprawie pomoc prawnika pro bono oraz złożyliśmy opinię *amicus curie*.

Ważną wygraną sprawą z zakresu wolności słowa w internecie był także wyrok uniewinniający działacza społecznego prowadzącego tzw. „bloga strażniczego” od zarzutu wydawania czasopisma bez rejestracji. Sądy uznały, że blog nie podlega takiemu obowiązkowi (wyrok prawomocny). Złożyliśmy w sprawie opinię przyjaciela sądu. W działaniach litygacyjnych skupialiśmy się ponadto na wypracowywaniu standardów ochronnych dla grup „szczególnie narażonych” w obecnym kontekście politycznym, tj. m.in. dziennikarzy krytykujących działania rządu, sygnalistów z instytucji publicznych czy członków organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Podejmowaliśmy również działania w sprawach dotyczących współczesnych zagrożeń dla wolności słowa w kontekście rozwoju komunikacji internetowej.

W obszarze rzecznictwa najważniejszym sukcesem było doprowadzenie do uchwalenia nowych przepisów o autoryzacji wypowiedzi prasowej. HFPC apelowała o to od wielu lat, m.in. w związku z koniecznością wykonania wyroku ETPC ws. Wizerkaniuk p. Polsce. Uchwalona ustawa w dużym stopniu odpowiada zaleceniom Trybunału oraz jest znacznie korzystniejsza dla mediów niż dotychczasowe przepisy.

Dobry efekt przyniosły także działania rzecznicze dotyczące ograniczeń dostępu dziennikarzy do Sejmu, które planowano wprowadzić w 2017 r. Ostatecznie się z nich wycofano. Nadal działamy jednak na rzecz wypracowania odpowiednich standardów w tym zakresie, zarówno na poziomie narodowym, jak i międzynarodowym (we współpracy z innymi organizacjami złożyliśmy opinię *amicus curiae* przed ETPC w sprawie *Mandli i in. p. Węgrom*).

W ostatnim roku zintensyfikowaliśmy również działalność rzeczniczą w sprawie ochrony sygnalistów. W odpowiedzi na rządową propozycję ochrony sygnalistów zawartą w projekcie ustawy o jawności życia publicznego nie tylko przygotowaliśmy krytyczną opinię prawną, ale również przedstawiliśmy wraz z innymi organizacjami alternatywny projekt obywatelski.

Niestety odnotowaliśmy jednocześnie pogłębianie się pewnych negatywnych zjawisk dla wolności słowa w 2017 r. Obserwowaliśmy liczne próby mrożenia debaty publicznej poprzez inicjowanie przez różne instytucje państwowe postępowań grożących poważnymi sankcjami (także karnymi) wobec dziennikarzy i stacji telewizyjnych ujawniających w interesie publicznym niewygodne informacje na temat tych organów. Powtarzały się także ataki na dziennikarzy, zwłaszcza tych relacjonujących demonstracje i protesty. Pogłębiała się też prorządowa propaganda i nierzetelny przekaz mediów publicznych. Zjawiska te są wyznaniem na kolejny rok.

Dane statystyczne

- **24** sprawy prowadzone w programie w 2017 r.
- **9** spraw przed ETPC dotyczących wolności słowa prowadzonych w programie na koniec 2017 r.
- **7** opinii przyjaciela sądu w krajowych postępowaniach sądowych oraz przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka i Komitetem Ministrów RE
- **5** spraw, w których przystąpiliśmy do postępowania
- **6** opinii dotyczących projektów aktów prawnych z zakresu wolności słowa
- **14** stanowisk, listów otwartych, apeli, pism interwencyjnych w indywidualnych sprawach

Konferencje

- Dorota Głowacka, „Internetowe archiwa prasy – źródło wiedzy o przeszłości czy zagrożenie dla prywatności? Analiza praktyki wydawców i sądów krajowych w zakresie blokowania archiwalnych materiałów w sieci w świetle standardów międzynarodowych”, międzynarodowa konferencja „W poszukiwaniu europejskiej doktryny wolności słowa”, 23-24 marca 2017 r., Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Dorota Głowacka, “Covering protest by media Freedom of assembly in Poland”, międzynarodowe seminarium “Defending the right to protest”, 1-2 kwietnia 2017, Madryt
- Konrad Siemaszko, Panelista na konferencji “Ill Democracies - Europe Between Democracy and Autocracy”, grudzień 2017, Zagrzeb

Publikacje

- D. Głowacka, Zasady relacjonowania procesów sądowych przez media – informator dla dziennikarzy, styczeń 2017
<http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2017/01/HFPC-zasady-relacjonowania-procesow-sadowych-a-wolnosc-slowa-i-inne-prawa-czlowieka.pdf>
- D. Głowacka, „Prawa człowieka a branża technologii informacyjno-komunikacyjnych. Problemy związane z funkcjonowaniem serwisów społecznościowych” [w] A. Ploszka (red.), „Biznes a prawa człowieka – współczesny stan dyskusji”, s. 38-48.
- D. Bychawska-Siniarska Protecting the right to freedom of expression under the European Convention on Human Rights, A handbook for legal practitioners, Council of Europe, 2017, <https://rm.coe.int/handbook-freedom-of-expression-eng/1680732814>

Zespół

Dominika Bychawska – Siniarska

Dorota Głowacka

Adam Ploszka do 30 czerwca 2017

Konrad Siemaszko

9. Programy Antydyskryminacyjne i skierowane do członków „grup słabszych”

- Program Artykuł 32

W ramach Programu Art. 32 obejmującego działania prawne HFPC mające przeciwdziałać dyskryminacji sukcesem zakończyły się:

- starania o nadanie obywatelstwa bezpieczeństwa Viktorii pochodzącej z Ukrainy. Prezydent RP nadał obywatelstwo polskie 26-letniej Viktorii, która przez kilka lat była osobą bezpaństwową. Viktorii przyjechała do Polski kilkanaście lat temu i utraciła obywatelstwo Ukrainy w procesie starania się o obywatelstwo polskie, którego wtedy ostatecznie nie otrzymała. Wskutek złych regulacji prawnych i biurokracji Viktorii stała się osobą bezpaństwową. Na naszą prośbę klientkę reprezentował prawnik pro bono.-
- sprawa dotycząca ubezwłasnowolnienia mężczyzny z zespołem Downa. Po tym jak HFPC wstąpiła do postępowania i przedstawiła opinię prawną dotyczącą międzynarodowych i konstytucyjnych standardów traktowania osób z niepełnosprawnością nieaktualną, prokurator cofnął wniosek o ubezwłasnowolnienie. W efekcie sąd umorzył postępowanie
- sprawa zwolnionego z pracy nauczyciela historii i katechezy, członka zw. zawodowego... Sąd Okręgowy w Poznaniu, przywrócił go do pracy oceniając jednocześnie, że dyrekcja szkoły instrumentalnie wykorzystwała szczególny i uproszczony tryb zwalniania katechetów, by ominąć ochronę związkową i rozwiązać stosunek pracy z nauczycielem.

- sprawa o wyeliminowanie kryterium wieku jako jedynej podstawy określającej wysokość zadośćuczynienia za wypadek
- wreszcie dzięki naszej interwencji od stycznia 2018 r. każda osoba z niepełnosprawnością będzie mogła odliczyć od podatku koszty utrzymania psa asystującego. Do tej pory takiego uprawnienia nie miały m.in. osoby niedosłyszące. W uzasadnieniu projektu nowelizacji ministerstwo podkreśliło, że ta zmiana jest odpowiedzią na nasze postulaty.

Ponadto w minionym roku m.in. przystąpiliśmy :

- przystąpiliśmy do sprawy odmowy przyjęcia przez okulistę osoby poruszającej się z psem asystującym;
- przystąpiliśmy do postępowania w sprawie pobicia profesora UW, który mówił w jęz. niemieckim w tramwaju;
- skierowaliśmy do Komitetu Ministrów Rady Europy wystąpienie dotyczące niewykonania w pełni wyroków Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w sprawach polskich dotyczących dostępu do legalnej aborcji (Tysiąc p. Polsce, R.R. p. Polsce, P. i S. p. Polsce);
- obserwowaliśmy postępowanie w sprawie odmowy wydruku banneru dla organizacji LGBT;
- skierowaliśmy interwencje do prokuratury, a także Pełnomocnika Rządu ds. Społeczeństwa Obywatelskiego i Równego Traktowania w sprawie incydentów o podłożu dyskryminacyjnym (spalenie we Wrocławiu kukły symbolizującej Żyda, ataki na siedziby organizacji LGBT w Poznaniu i Warszawie, odmowa wpuszczenia do autobusu czarnoskórego pasażera, pobicie o podłożu rasistowskim w Opolu, Lubawie i Łodzi);
- w ramach Koalicji na Rzecz Związków Partnerskich i Równości Małżeńskiej złożyliśmy skargi do ETPC w związku z brakiem prawnego uznania w Polsce związków par jednoosobowych;
- skierowaliśmy interwencję do Minister Edukacji Narodowej w sprawie wykreślenia z podstawy programowej nauczania przedszkolnego informacji o konieczności dostosowania toku nauki do potrzeb uczniów z niepełnosprawnością;
- skierowaliśmy wystąpienie do Minister Edukacji Narodowej w sprawie planów usunięcia zobowiązania do prowadzenia działań antydyskryminacyjnych w szkołach;

Dane statyczne

Obserwacje rozpraw:

- sądy rejonowe: 31 posiedzeń
- sądy okręgowe: 13 posiedzeń

- sądy apelacyjne: 4 posiedzenia
- wojewódzkie sądy administracyjne: 1 posiedzenie

4 - opinie przyjaciela sądu

7 spraw do których przystąpiliśmy jako organizacja społeczna

1 przygotowana komunikacja do Komitetu Ministrów Rady Europy

6 - skarg do ETPC:

3 sprawy przekazane prawnikom pro

Konferencje

Jarosław Jagura – referat - Konferencja „Wielokulturowość - fakt społeczny czy nieudany projekt polityczny?”, 22 maja 2017 r., Kraków,

Jarosław Jagura – wystąpienie - Konferencja „Konsekwencje prawne wypowiedzi w mediach elektronicznych - stan prawny, środki pomocy prawnej poszkodowanym z perspektywy prawa cywilnego i karnego”, 2 marca 2017 r., Warszawa,

Dr Dorota Pudzianowska moderacja -- Konferencja „Mowa nienawiści – w stronę interdyscyplinarnego podejścia do zjawiska”, 13-14 lutego 2017 r., Warszawa,

Publikacje

Zespół

dr Dorota Pudzianowska

Jarosław Jagura

Adam Klepczyński (do czerwca 2017 r.))

- [Przemoc wobec kobiet w sieci – badanie zjawiska przemocy wobec kobiet w Internecie oraz dostępnych środków ochrony prawnej](#)

Celem kilku miesięcznego projektu było zainicjowanie dyskusji dotyczącej przemocy wobec kobiet w Internecie poprzez realizację badań zawierających komponent analizy źródeł zastanych oraz badania jakościowego, służących pogłębieniu i usystematyzowaniu wiedzy na temat tego zjawiska w Polsce.

Zgodnie z założeniami przeprowadzono 18 pogłębionych, częściowo ustrukturyzowanych wywiadów indywidualnych z udziałem kobiet prowadzących aktywną działalność profesjonalną w sieci: polityczek, dziennikarek, blogerek, artystek oraz aktywistek społecznych. Podsumowanie przeprowadzonych rozmów oraz towarzyszących im analiz przepisów prawa i regulacji wewnętrznych pośredników usług internetowych zostało zawarte w publikacji końcowej „Cyberprzemoc wobec kobiet. Raport”.

Elementem kampanii budującej świadomość seksistowskiego charakteru cyberprzemocy

wobec kobiet stał się spot zatytułowany „Niepokonana”. Premiera spotu została połączona z debatą „Są rzeczy, które powie się tylko kobiecie” zorganizowaną 12 grudnia 2017 r. w ramach festiwalu filmów dokumentalnych WATCH DOCS. Spot został obejrzany do końca 2017 r. przez min. 100 tysięcy użytkowników.

Dane statystyczne

100 tys. widzów wyprodukowanego spotu „Niepokonana”

20 uczestników spotkania ekspertów kończącego projekt

30 uczestników debaty panelowej

Konferencje

Na zakończenie projektu zorganizowano spotkanie eksperckie. Do udziału w dyskusji zaproszono przedstawicieli organizacji pozarządowych, organów administracji rządowej, organów ścigania, pośredników usług internetowych, społeczności akademickiej oraz prawników. Wypracowane rekomendacje oraz kierunki działań w trzech obszarach będą stanowiły fundament przyszłych kroków. W spotkaniu wzięło udział 20 osób (lista uczestników i uczestniczek w załączeniu)

W ramach festiwalu filmów dokumentalnych WATCH DOCS 12 grudnia 2017 zorganizowano debatę „Są rzeczy, które powie się tylko kobiecie” r. W debacie wzięły udział: posłanka Joanna Scheuring-Wielgus, Joanna Smętek (HFPC), dr Sylwia Spurek, Zastępca RPO. Dyskusję prowadził redaktor Tomasz Stawiszyński, Kwartalnik Przekrój, Radio TOK FM. W debacie uczestniczyło ok. 30 osób

Publikacje

Zuzanna Warso, Joanna Smętek, „Cyberprzemoc wobec kobiet. Raport”, Helsińska Fundacja Praw Człowieka, 2017.

Zespół

Zuzanna Warso, Joanna Smętek

- [Pomoc prawna uchodźcom](#)

Mimo zablokowania przez polskie władze finansowania pomocy prawnej świadczonej osobom ubiegającym się status uchodźcy przez organizacje pozarządowe zdecydowaliśmy się na utrzymanie (choć z konieczności w zmniejszonym wymiarze) tego typu aktywności finansując ją w ramach środków własnych

Pomoc prawna dla ofiar tortur

Jednocześnie dzięki dotacji z The United Nations Voluntary Fund for Victims of Torture. realizowaliśmy projekt „Pomoc prawna dla uchodźców i nieudokumentowanych migrantów będących ofiarami tortur” (Legal assistance to asylum-seekers and undocumented migrants

being victims of torture). W ramach projektu udzieliliśmy pomocy prawnej 50 cudzoziemcom w postępowaniach dotyczących głównie udzielenia ochrony międzynarodowej i zobowiązania do powrotu. Skierowaliśmy 3 skargi do WSA w Warszawie na decyzje o odmowie udzielenia ochrony międzynarodowej (w jednej sprawie sąd uchylił decyzję, w pozostałych jeszcze nie wyznaczono rozprawy). Prowadzimy również sprawę bezzasadnego umieszczenia ofiary tortur w strzeżonych ośrodkach. W ramach projektu skierowaliśmy 2 skargi do ETPC dotyczące niesłusznego umieszczenia w strzeżonym ośrodku a także prowadzimy 1 sprawę o zadośćuczynienie za niesłusne umieszczenie w strzeżonym ośrodku przed sądem krajowym. W dwóch sprawach skierowaliśmy do sądów opinie o niedopuszczalności ekstradycji ze względu na grożące cudzoziemcom tortury. W jednej ze spraw sąd podzielił naszą opinie, druga sprawa jest w toku.

Pomoc prawna dla uchodźców, którym władze odmawiają na granicy ubiegania się o ochronę międzynarodową

Przeprowadziliśmy monitoring tego, w jaki sposób polskie władze traktują osoby starające się o status uchodźcy na polsko białoruskiej granicy w Terespolu/Brześciu. Nasz raport stał się impulsem zarówno do dalszych działań na arenie międzynarodowej (w tym uruchamianiu europejskich networków zajmujących się tą problematyką) jak i do wzmożenia naszych działań na gruncie krajowym.

Prowadzimy szereg spraw dotyczących odmowy wjazdu cudzoziemcom chcącym złożyć wnioski o ochronę międzynarodową na przejściach granicznych w Terespolu i Medyce. WSA w Warszawie w 4 sprawach uwzględnił nasze skargi na te decyzje, w jednej oddalił skargę. Ponadto złożyliśmy 3 kolejne skargi dotyczące odmowy wjazdu obywatelom Syrii. W tej sprawie ETPC nakazał polskim władzom nie odsyłanie cudzoziemców na Białoruś (zastosować tzw. interim measure, jednak nakaz ten nie został zrealizowany. ETPC zakomunikował polskim władzom skargę w tej sprawie (sprawa M.A. i Inni p. Polsce). Ponadto równoległe skargi do ETPC zostały złożone w 4 innych sprawach rozpatrywanych przez WSA w Warszawie.

Współpracowaliśmy z ORA w Warszawie w akcji „Adwokaci na granicy”, m.in. wspólnie prowadzimy sprawę odmowy wjazdu na granicy przed ETPC (sprawa M.K. p. Polsce).

Pozostałe sprawy

- dotyczące niesłusznego umieszczenia w strzeżonym ośrodku

Przed ETPC toczą się obecnie 3 zakomunikowane sprawy o niesłusne umieszczenie cudzoziemców w strzeżonym ośrodku (ponadto złożyliśmy jeszcze 2 skargi w ramach projektu pomocy ofiarom tortur).

W jednej ze spraw o zadośćuczynienie za niesłusne umieszczenie rodziny uchodźców w strzeżonym ośrodku Sąd Najwyższy uwzględnił naszą skargę kasacyjną.

- ekstradycyjne

W sprawach ekstradycyjnych złożyliśmy 9 opinii (z czego 2 w ramach projektu dotyczącego pomocy ofiarom tortur). W opiniach wskazywaliśmy na zagrożenie naruszeniami praw człowieka w przypadku ekstradycji oraz opisywaliśmy stan przestrzegania praw człowieka na Białorusi, Rosji, Ukrainie i Turcji.

- cudzoziemców uznanych za zagrożenie dla bezpieczeństwa

Udzielaliśmy pomocy prawnej cudzoziemcom, których uznano za zagrażających bezpieczeństwu a wobec których wydano niekorzystne decyzje na podstawie tajnych akt i przy braku uzasadnienia decyzji (m.in. w sprawach doktoranta z Iraku – uchodźczej i w sprawie zobowiązania do powrotu). W jednej sprawie złożyliśmy skargę do ETPC.

Wyrok TSUE w sprawie wizowej

W sprawie naszego klienta, któremu konsul RP odmówił wydania wizy, udało nam się spowodować iż NSA skierował w 2016 pytanie prejudycjalne do TSUE. W wyroku wydanym w 2017 TSUE stwierdził, że w takiej sytuacji cudzoziemcowi przysługuje możliwość złożenia skargi do sądu. Rozwiązuje to jeden z bardziej nabrzmiałych problemów związanych z ubieganiem się przez cudzoziemców o wizę .

Opinie do projektów aktów prawnych

Przygotowaliśmy opinie do projektów aktów prawnych: zmiany ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony międzynarodowej w Polsce (wprowadzającej m.in. procedury graniczne oraz listy bezpiecznych krajów), zmiany ustawy o cudzoziemcach oraz rozporządzenia dającego możliwość kwaterowania cudzoziemców pozbawionych wolności w kontenerach. Poparliśmy stanowisko Związku Przedsiębiorców i Pracodawców w sprawie ułatwienia regulacji dotyczących wykonywania pracy przez cudzoziemców.

Dane statyczne

1004 porady prawne udzielone 600 osobom w ramach projektu Prawnicy Uchodźcom

26 wizyt w ośrodkach strzeżonych

Konferencje

Kryzys uchodźczy. Kryzys wartości, Wrocław. Konferencja organizowana przez nas we współpracy z Przedstawicielstwem Regionalnym Komisji Europejskiej we Wrocławiu oraz Uniwersytetem Wrocławskim - 21.04.2016

Publikacje

„Droga donikąd” relacja z przejścia granicznego Brześć - Terespol

„Ja w procedurze o udzielenie ochrony międzynarodowej. O prawach i obowiązkach w procedurze”

„Status uchodźcy i ochrona uzupełniająca w Polsce – co dalej”

„Cudzoziemcy w Polsce. Podręcznik dla funkcjonariuszy publicznych”

„Family Reunification of Foreigners in Poland, Law and Practice, nakład 1700 egz.- Broszura dla cudzoziemców

Zespół

Prof. Irena Rzeplińska (pro bono), Zuzanna Popielarska;

Joanna Krupadziorow; Ewa Ostaszewska-Żuk; Jacek Białas; Maja Łysienia; Małgorzata Jaźwińska; Marta Górczyńska, Daniel Witko, Marta Szczepanik, Aleksandra Pulchny

- [Pomoc prawna migrantom – Projekt Dać Radę w Polsce II.](#)

W ciągu roku 2017 kontynuowaliśmy realizację projektu „Dać Radę w Polsce II”, który zakończył się z końcem października. W ramach projektu udzielany były porady prawne i integracyjne obywatelom krajów trzecich, powstały również tematyczne broszury informacyjne, ulotki oraz elektroniczne newslettery skierowane do tej grupy odbiorców. Wszystkie publikacje miały 4 wersje językowe: polska, angielska, rosyjska, ukraińska, były wydane drukiem i jako e-booki.

Pomoc prawna i integracyjna była świadczona przez prawników i doradcynie integracyjne. Ci pierwsi zajmowali się sprawami stricte prawnymi - analizą możliwych rozwiązań prawnych danego problemu, wyjaśnianiem przepisów, przygotowywanie pism i odwołań. Doradcynie integracyjne pomagały cudzoziemcom wypełniać wnioski (np. pobytowe, wnioski o świadczenia socjalne i rodzinne, zwolnienie z kosztów sądowych, adwokata z urzędu), kompletować dokumenty, prowadzić korespondencję z urzędami i różnymi instytucjami, podpowiadały, jak rozwiązywać problemy związane ze sprawami socjalno-bytowymi. Służyły także pomocą jako tłumaczki. Porady były udzielane podczas dyżurów oraz umówionych spotkań w siedzibie HFPC, przez telefon oraz za pomocą poczty elektronicznej. Doradcynie udzielały także **pomocy w miejscu zamieszkania cudzoziemców lub towarzyszyła podczas wizyt w urzędach** (urząd miasta, ZUS, itp.) lub u lekarza. **W niektórych sprawach wyjeżdżano do klientów poza Warszawę.** Działo się tak zazwyczaj na prośbę danego klienta, który sam nie mógł przyjść na dyżur (na przykład ze względu na niepełnosprawność lub opiekę nad osobą zależną). Prawnicy projektu wyjeżdżali też na zaproszenie innych organizacji wspierających migrantów (Stowarzyszenie Nomada we Wrocławiu, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w Łodzi). Wyjazdy te miały podwójny cel – pomoc konkretnej osobie na miejscu oraz przedyskutowanie z pracownikami tych organizacji innych spraw, z jakimi spotykają się w swojej działalności.

W przypadkach, gdy rozwiązanie problemu klienta wykraczało poza kompetencje osób zatrudnionych w projekcie, korzystaliśmy z pomocy innych pracowników HFPC. W kilku sprawach **zatrudnialiśmy zewnętrznych pełnomocników**, którzy mogli reprezentować cudzoziemców przed sądem, organami ściągania czy stroną konfliktu. Na wynajęcie

pełnomocników zdecydowaliśmy się w przypadkach, gdy sprawa miała istotne znaczenie społeczne (dochodzenie praw ofiar przemocy na tle rasowym/religijnym lub wykorzystania pracowniczego), w grę wchodził interes osoby małoletniej, cudzoziemcy należeli do grup wrażliwej (seniorzy), a ich sprawa wymagała podjęcia działań sądowych.

Na pewnym etapie projektu doszło do **synergii z innymi działaniami HFPC**, tj. przy okazji prowadzenia badań dla FRA na temat eksploatacji pracowników cudzoziemskich. Część klientów projektu zgodziła się na udział w badaniach, a równocześnie niektóre osoby zrekrutowane do badań otrzymały pomoc od pracowników HFPC. Doświadczenie zdobyte i uporządkowane w trakcie badań przełożyło się też na realizację innych działań projektowych. Planowana broszura informacyjna ***Nauka i praca cudzoziemców w Polsce została wzbogacona o rozdział dotyczący wykorzystania pracowniczego*** (nakład 6200 egzemplarzy), przygotowaliśmy też dodatkowe ulotki dotyczące tej problematyki (nakład 4000 egzemplarzy). Działania w tym zakresie są o tyle warte wzmianki, że w związku z pogarszającą się sytuacją ekonomiczną na Ukrainie, coraz więcej zdesperowanych osób przybywa do Polski i nierzadko podejmuje ryzykowne zachowanie związane z wykonywaniem pracy lub po prostu pada ofiarą oszustów. Przybywa też pracowników z odległej kulturowo Azji Południowej (w latach 2016 i 2017 wydawano rocznie ponad milion wiz). Nasze publikacje zostały rozesłane do organizacji pozarządowych, wydziałów ds. obywatelstwa i cudzoziemców urzędów wojewódzkich, urzędów prac, izb gospodarczych, na wyższe uczelnie oraz na piesze przejścia graniczne (gdzie istnieje ryzyko werbunku przez nieuczciwych pracodawców lub pośredników).

Statystyki

230 klientów objęliśmy pomocą

490 porad zostało udzielonych osobom zakwalifikowanym jako kliencie projektu wg wytycznych Centrum Obsługi Projektów Europejskich. **Uwaga:** te dane nie obejmują tych, którzy 'wylecieli ze statystyk, bo nie mieliśmy wszystkich dokumentów.

1800 nakład broszury informacyjnej *Pokrzywdzeni, podejrzani, oskarżeni. Prawa cudzoziemców w postępowaniach karnych*, w której poruszono między innymi kwestię przemocy domowej oraz przemocy na tle rasowym, etnicznym, narodowym i religijnym

Publikacje

Elektroniczna ulotka dla osadzonych cudzoziemców [*Cudzoziemiec w więzieniu*], informacja o której została rozesłana do zakładów karnych.

Broszura *Pokrzywdzeni, podejrzani, oskarżeni. Prawa cudzoziemców w postępowaniach karnych*

Zespół:

Agnieszka Mikulska Jolles

Mec. Jacek Białas

Mec. Ewa Ostaszewska Zuk

Marta Szczepanik

Bogumiła Domańska

- [Program: Prawa dziecka](#)

Uczestniczyliśmy w pracach zespołu NGO monitorującego wykonanie przez rząd zaleceń Komitetu Praw Dziecka wydanych po złożeniu przez rząd sprawozdania z realizacji Konwencji o prawach dziecka.

W ramach działań interwencyjnych:

- występowaliśmy do instytucji, m.in. były to wystąpienia do Ministerstwa Edukacji Narodowej w sprawie projektu rozporządzenia dot. nauczania indywidualnego (na skutek wystąpienia udział w konsultacjach); wystąpienie w sprawie podstaw programowych nauczania wiedzy o społeczeństwie. (w podstawach programowych niewiele miejsca poświęcono prawom człowieka i edukacji obywatelskiej) oraz wystąpienia do Ministerstwa Rodziny, Pracy i Pomocy Społecznej w sprawie dyskryminacji 'niekatolików' jako kandydatów na rodziców adopcyjnych w związku z powołaniem jedynego ośrodka katolickiego dla prowadzenia adopcji zagranicznych oraz w sprawie dyskryminacji dzieci niepełnosprawnych w zgłaszaniu ich do adopcji (planujemy monitorowanie problemu).
- prowadziliśmy interwencje/konsultacje indywidualne
- w sprawach dot. praw ucznia, w sprawach z zakresu prawa rodzinnego (najczęściej dot. kontaktów dziecka z rodzicami po rozwodzie), w sprawach dzieci z placówek opiekuńczych i nieletnich z zakładów poprawczych

Ponadto przygotowaliśmy od strony merytorycznej wystawę „prawa dziecka” dla Centrum Dialogu im. Marka Edelmana (w tym przygotowanie tekstu czym są a czym nie prawa dziecka).

[Dane statyczne](#)

240 - porad indywidualnych

2 - nadzorowane sprawy precedensowe

[Konferencje](#)

Problemy w realizacji praw dziecka . Trzy konferencje zorganizowane wspólnie z wydziałem polityki społecznej Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie. W każdej udział wzięło ok.100 osób

[Publikacje](#)

Tekst do kwartalnika Fundacji „Dajemy dzieciom siłę” – analiza katalogów praw/obowiązków ucznia w statutach szkolnych

Zespół

Elżbieta Czyż

II. Aktywności “w” i “na rzecz” krajów powstałych po rozpadzie ZSRR

Realizując w 2017 roku założone w naszej strategii cele w krajach byłego ZSRR

- kontynuowaliśmy wcześniej podjętą pracę na rzecz rozwiązania trwałych problemów, takich jak np. przeciwdziałanie torturom w Azji Centralnej; podejmowaliśmy działania prawne i informacyjne na rzecz przestrzegania praw człowieka w Białorusi czy też działania na rzecz reform instytucjonalnych w Ukrainie.

- nadal istotną część naszej działalności stanowiły jednak projekty odpowiadające na pojawiające się sytuacje kryzysowe. HFPC kontynuowała szeroko zakrojony program monitoringu praw człowieka na terenach okupowanych (Donbas, Lugansk, Krym) Bardzo ważnym elementem działań HFPC były działania na rzecz obrońców praw człowieka z tych krajów znajdujących się w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia.

10. Wsparcie działań prawnych i informacyjnych na rzecz przestrzegania praw człowieka w Białorusi – kontynuacja

Realizowane w minionym roku działania dotyczyły wsparcia białoruskich NGO, obrońców praw człowieka, prawników, aktywistów społecznych w prowadzeniu działań na rzecz praw człowieka i interesu publicznego na poziomie międzynarodowym i krajowym. Obejmowały one wsparcie białoruskich prawników:

- w prowadzonej przez nich obronie politycznych ofiar reżimu białoruskiego (pomocy udzielono w różnych sprawach 30 osobom). Część spraw dotyczyła udziału w pokojowych akcjach, jedną sporządzono w odniesieniu do osoby niepełnoletniej. Ponadto sprawy dotyczyły politycznie umotywowanego prześladowania karnego a nawet tortur (w jednym z przypadków zakończonych śmiercią
- w doskonaleniu umiejętności prowadzenia spraw strategicznych przed krajowymi i międzynarodowymi sądami,
- w rozpowszechnianiu informacji o sytuacji przestrzegania praw człowieka w białoruskim ustawodawstwie i praktyce jego wykonywania.
- w podnoszeniu bezpieczeństwa informacji w Internecie (co jest szczególnie ważne z punktu widzenia zaostrenia przepisów w Białorusi w połączeniu z aktualną sytuacją NGO, prawników, obrońców praw człowieka, aktywistów oraz dziennikarzy jako grup szczególnie narażonych na represje
- w działaniach p-ko karze śmierci
- w pomocy charytatywnej świadczonej bezpośrednio poszkodowanym przez działania władz białoruskich.
- Najważniejszymi naszymi wyodrębnionymi działaniami były:

- organizacja wizyty studyjnej białoruskich prawników i obrońców praw człowieka w ONZ i innych instytucjach międzynarodowych w Genewie oraz udział w 94 sesji Komitetu ONZ Przeciwko Dyskryminacji Rasowej; CERD przy rozpatrzeniu raportu Republiki Białoruś (26.11-02.12.2017). łącznie w wizycie studyjnej wzięło udział 16 osób, z 10 białoruskich NGO.;
- wsparcie działań prawnych i informacyjnych w ramach kampanii „Białoruscy obrońcy praw człowieka przeciwko karze śmierci”;
- wsparcie różnorodnych działań prawnych i informacyjnych na poziomie krajowym i międzynarodowym (m. in. pomoc w przygotowaniu skarg, dokumentów prawnych, raportów o przestrzeganiu wybranych praw i wolności, prowadzeniu spraw strategicznych, udział w konferencjach np. OBWE w Mińsku i w dorocznym spotkaniu przeglądowym w Warszawie),
- udział naszych ekspertów w programach edukacyjnych m.in. w w Mińsku, Warszawie, Wilnie, Czernichowie.

Do ważnych osiągnięć projektu możemy zaliczyć:

- wyrok sądu o naruszeniu prawa do życia Igora Priczki (Игоря Причкина), zmarłego w więzieniu (jedna ze strategicznych spraw prowadzonych przez Centrum praw człowieka Wiosna we współpracy z HFPC) i przyznanie jego rodzinie kompensacji za straty moralne.
- decyzję Komitetu Praw Człowieka ONZ o zakazie deportacji do Iranu obywatela tego kraju który posiada rodzinę w Białorusi, a któremu w Iranie grozi kara śmierci <http://naviny.by/new/20171206/1512578611-oon-belarusi-vysylat-iranca-kotoromu-grozit-smertnaya-kazn-nelzya> W tej sprawie eksperci HFPC także pomagali pracownikom PC Wiasny. - zamknięcie w listopadzie 2017r sprawy tak zwanego „Białego Legionu” («Белого Легиона») politycznie motywowanej sprawy karnej.

Dane statyczne człowieka

16 uczestników wizyty studyjnej w Genewie

Pomoc prawna 30 osób

Zespół

Olga Salomatova – koordynator projektu, Robert Krasnodębski, Julia Cheromukhina – obsługa organizacyjno-finansowa

11. Monitoring przestrzegania praw człowieka na okupowanych terytoriach Ukrainy (Krym, obwody Lugański i Doniecki)

Projekt monitorowania przestrzegania praw człowieka na terenach okupowanych realizujemy od czerwca 2016 z 5 organizacjami ukraińskimi z Koalicji „Sprawiedliwość na rzecz pokoju w Donbasie” (<https://jfp.org.ua/coalition/pro-koalitsiui?locale=en>).

Każda z organizacji jest odpowiedzialna za realizację jednego z działań projektu:

Charkowska Grupa Praw Człowieka za monitoring przestrzegania praw człowieka na terytorium wzdłuż linii rozgraniczenia oraz udzielanie ofiarom naruszeń pomocy prawnej, w tym prowadzenie litygacji strategicznej wybranych spraw;

Wschodnioukraińskie Centrum Inicjatyw Społecznych za prowadzenie bazy naruszeń, wprowadzanie do bazy udokumentowanych faktów;

Centrum Praw Człowieka „Postup”/Vostok SOS za prowadzenie działań rzeczniczych w Ukrainie na rzecz stworzenia efektywnego systemu pomocy ofiarom i ścigania przestępstw naruszeń praw człowieka;

Centrum Wolności Obywatelskich/Euromajdan SOS za prowadzenie działań rzeczniczych na forum międzynarodowym (ONZ, RE, IE, OBWE) w celu mobilizowania międzynarodowej opinii publicznej na rzecz ścigania sprawców przestępstw przeciwko prawom człowieka a także wywierania wpływu na władze ukraińskie w celu przeprowadzenia niezbędnych działań i rozwiązań;

Centrum „Alternatywa” –za wzmocnienie potencjału społeczeństwa obywatelskiego w Donbasie poprzez włączanie innych NGO i indywidualnych aktywistów w działania projektu (monitorowanie, dokumentowanie naruszeń).

W minionym roku każda z organizacji prowadziła swoje działania zgodnie z założeniami.

Ponadto organizacje partnerskie bezpośrednio nie odpowiedzialne za prowadzenie monitoringu również przygotowały raporty z monitoringów, prezentowane władzom ukraińskim oraz na spotkaniach międzynarodowych. Realizowane przez nie monitoringi były dofinansowywane przez inne organizacje donorskie np. UNDPn czy International Renaissance Foundation.

Zadaniem HFPC jest działanie na rzecz współpracy, wymiany informacji pomiędzy organizacjami partnerskimi, a także wspieranie ukraińskich partnerów w prowadzeniu monitoringów oraz międzynarodowych działań rzeczniczych i litygacyjnych.

W ramach prowadzonych działań wydawany jest comiesięczny biuletyn opisujący problematykę praw człowieka w rejonie konfliktu zbrojnego na wschodzie Ukrainy. Ponadto na FB uruchomione jest konto Koalicji prezentujące podejmowane działania.

W październiku 2017 roku podjęliśmy decyzję o podzieleniu odpowiedzialności za prowadzenie działań monitoringowych między wszystkich partnerów projektu w ślad za czym jeszcze w minionym roku rozpoczęli oni przygotowania do prowadzenia kolejnych, tematycznych monitoringów w 2018 roku. W listopadzie do działań w ramach projektu włączona została nowa organizacja „Shore of Peace” dokumentująca przypadki pozasądowych egzekucji oraz wymuszonych zaginięć. W 2018 roku będzie przygotowywać raporty na ten temat.

Głównym sponsorem prowadzonych w ramach tego projektu działań jest Departament Stanu USA

Konferencje

Przedstawiciele organizacji partnerskich wzięli udział w prezentacji raportu „War without rules: Gender-based violence in the context of the armed conflict in Eastern Ukraine” na 66 sesji CEDAW, 27.01.2017, Genewa (<https://jfp.org.ua/coalition/novyny-koalicii/articles/submission-cedaw>)

W dniach 30 stycznia - 2 lutego 2017 r. Joanna Smętek z Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka wraz z partnerami z East-SOS i EUCCI wzięła udział w wizycie w Austrii i Francji. Wizytę zorganizowała German Russian Exchange, której przedstawiciel również w niej uczestniczył. Podczas podróży odbyły się różne spotkania z przedstawicielem Biura OBWE w Wiedniu, Austriackim MSZ, Instytutem Nauk Humanistycznych w Wiedniu, francuskim MSZ, Francuską Partią Socjalistyczną, indywidualnymi działaczami francuskimi i dziennikarzami. Przedstawiciele organizacji pozarządowych omówili kwestie dotyczące ochrony praw człowieka w Donbasie, sytuacji cywili w GCA i NGCA, obaw związanych z wyborami, wymianą więźniów i ponownym zajęciem przez Ukrainę okupowanych terytoriów itp.

Na tegoroczną konferencję HDIM został przygotowany side event na temat sytuacji w Donbasie. Temat dotyczył badania przez organy państwa naruszeń praw człowieka:

„Investigation of human rights violations engendered by the armed conflict in the east of Ukraine”, 14.09.2017.

Publikacje

War without rules: Gender-based violence in the context of the armed conflict in Eastern Ukraine”

“Lawlessness in certain regions of Donetsk and Luhansk oblasts”

“Forbidden target: healthcare facilities under shelling”

„Naruszenia praw człowieka w rejonie konfliktu zbrojnego – okręg Ługański, Stanica Ługańska”

Biuletyn informacyjny na temat aktualnej sytuacji w Donbasie przygotowywany przez Kharkiv Human Rights Group: 12 numerów (<http://khpg.org/index.php?r=1.3.7>)

Strona na FB informująca o działaniach Koalicji:

https://www.facebook.com/jfp.org/?hc_ref=ARS-BBDSpPGkV0-gJ3QNcZxvmSwN4K_4Ue_S46Pa03Ba5ug5oXHhuZQcdGrgr6Fq4Xk

Zespół

Bogna Chmielewska, Lenur Kerymov, Joanna Smętek, Robert Krasnodębski

12. Program Litygacja Strategiczna na Wschodzie

Od kilku lat prowadzimy działania mające na celu transfer naszych umiejętności i doświadczeń w zakresie prowadzenia litygacji strategicznej do krajów powstałych po rozpadzie ZSRR.

W ramach tego programu udało nam się w minionym roku zrealizować następujące działania i osiągnąć następujące rezultaty:

- organizacja side-event'u na temat procesów politycznych na Krymie prowadzonych pod pretekstem walki z terroryzmem i ekstremizmem. Podczas spotkania zaprezentowaliśmy sprawy, które już są prowadzone przeciwko aktywistom i przeciwnikom okupacji. Część z nich została wstępnie zakwalifikowana do litygacji strategicznej przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka;
- prowadzono pracę nad skargą do ETPCz ws. Ervina Ibragimova, krymskotatarskiego aktywisty porwanego w maju 2015 roku;
- zorganizowano spotkanie na temat litygacji strategicznej w Azji Środkowej (Kirgistan i Tadżykistan). Na spotkaniu zostały omówione zasady współpracy oraz potencjalne, kwalifikujące się do litygacji strategicznej sprawy;
- w rezultacie ostatniego ze spotkań eksperci Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka przygotowali amicus curiae ws. Siergieja Yegorova (sprawa dot. zakazu tortur
- zaczęliśmy przygotowywać trzy amicus curiae w sprawach z wiązanych ze stosowaniem tortur w Tajikistanie;
- przygotowaliśmy dwa amicus curiae w sprawach zakazu opuszczania kraju przez Human Rights Defenders and journalists w Azerbejdżanie;
- zaczęliśmy pracę nad skargą do ETPC w sprawie naruszenia zasad fair trial wobec obrończyni praw człowieka z Azerbejdżanu Leyli Yunus;
- złożyliśmy skargę do Komitetu Praw Człowieka ONZ w sprawie bezprawnego aresztu obrońcy praw człowieka z Kazachstanu Maxa Bokaeva.

Zespół

Lenur Kerymov, Iuliia Cheromukhina, Katarzyna Wencel, Joanna Smętek

Aleksandra Iwanowska i Maria Ejchart-Dubois jako ekspertki

13. Action for freedom from torture in Tajikistan

W styczniu 2017 r. HFPC przystąpiła do realizacji kolejnego projektu związanego z przeciwdziałaniem torturom na terytorium państw Azji Centralnej. Jest to projekt pt. „Action for freedom from torture in Tajikistan”. Projekt współfinansuje Unia Europejska ze środków EIDHR. Realizujemy ten projekt we współpracy z lokalnymi partnerami z Koalicji Przeciw Torturom w Tadżykistanie.

Projekt zakłada m.in.: (1) prowadzenie monitoringu w instytucjach pozbawienia wolności w

Tadżykistanie, (2) przygotowywanie raportów z monitoringu oraz tematycznych raportów dotyczących różnych aspektów przeciwdziałania torturom, (2) świadczenie wszechstronnej pomocy prawnej, (3) budowanie zasobów oraz rozwijanie umiejętności i kompetencji partnerów, (4) świadczenie usług rehabilitacyjnych oraz (5) działalność rzeczniczą w Tadżykistanie i na poziomie międzynarodowym. W 2017 r. rozpoczęliśmy prowadzenie większości zaplanowanych działań. W 2018 r. zaplanowano publikację

Dane statyczne

- 10 wizyt monitoringowych w instytucjach penitencjarnych (wspólnie z Ombudsmanem),
- 13 spotkań o charakterze informacyjnym dla przedstawicieli władz w regionach (wspólnie z Ombudsmanem),
- 2 wizyty studyjne przedstawicieli organizacji partnerskich w Armenii/Gruzji i Słowenii,
- 1 szkolenie dla psychologów (16 uczestników)
- 1 szkolenie dla Grupy Monitoringowej Koalicji Przeciw Torturom w Tadżykistanie w zakresie standardów dotyczących szpitali psychiatrycznych i innych instytucji dla osób chorych psychicznie.
- 39 osób (w tym 25 mężczyzn i 14 kobiet) otrzymało pomoc rehabilitacyjną (była to pomoc medyczna, psychologiczna i socjalna)

Brak jeszcze pełnych danych dotyczących np. liczby:

- osób, którym udzielono pomocy prawnej,
- monitorowanych posiedzeń

Zespół

Joanna Smętek, Iuliia Cheromukhina, Robert Krasnodębski

14. Wsparcie obrońców praw człowieka w krajach postradzieckich (Azerbejdżan, Białoruś, Kazachstan, Rosja, Ukraina i terytoria sporne (przede wszystkim Abchazja))

Sponsorem projektu było Holenderskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Podstawowym celem projektu, implementacja którego zakończyła się w grudniu 2017 r., było wsparcie obrońców praw człowieka w wybranych krajach postradzieckich. Działania na rzecz obrońców praw człowieka były podejmowane we współpracy z doświadczonymi, lokalnymi organizacjami pozarządowymi z wymienionych powyżej krajów i terytoriów. Projekt przewidywał szereg rozmaitych typów działań, m.in.:

- *Działania kampanijno-informacyjne oraz edukacyjne;*
- *Pomoc prawna udzielana obrońcom praw człowieka oraz litygacja strategiczna;*
- *Działania z zakresu rzecznictwa na poziomie międzynarodowym oraz krajowym, w tym rzecznictwo innowacyjne;*

- *Akcje solidarności.*

W ramach projektu udało nam się osiągnąć niżej wymienione rezultaty:

- Przeprowadzony został szereg kampanii informacyjnych w krajach projektowych przy wsparciu lokalnych i międzynarodowych ekspertów w tej dziedzinie, które miały na celu zwrócenie uwagi społeczeństwa na pracę obrońców praw człowieka oraz zwiększenia wsparcia i zrozumienia dla ich pracy. Powstał przewodnik po mediach społecznościowych dla organizacji pozarządowych, który pomaga w komunikacji ze społeczeństwem;
- Zostały zorganizowane i przeprowadzone webinaria dla obrońców praw człowieka z krajów byłego Związku Radzieckiego na temat wypalenia zawodowego i efektywnej współpracy z mediami;
- Zostały wysłane listy do władz w poszczególnych krajach (Ukraina, Kazachstan);
- Członkowie zespołu brali udział w spotkaniach platform międzynarodowych (np. Spotkanie Eastern Partnership Civil Society Forum w Tallinie), w spotkaniach z przedstawicielami organizacji międzynarodowych (OBWE, posłami Parlamentu Europejskiego, Rady Europy);
- Efektywna współpraca z organizacjami międzynarodowymi polegająca na regularnym informowaniu odpowiednich instytucji o sytuacji obrońców praw człowieka w krajach projektowych oraz przesłaniu do nich szczegółowych rekomendacji odnośnie potrzebnych zmian;

Okazana została solidarność z obrońcami praw człowieka w krajach projektowych – demonstracje, wysłanie książek więźniom politycznym. Helsińska Fundacja Praw Człowieka nominowała Afghana Mukhtarli na nagrodę im. Pavla Sheremeta (w ramach Eastern Partnership Civil Society Forum), którą azerski dziennikarz dostał. Ponadto sporządziliśmy szczegółowy opis sytuacji azerskiego dziennikarza Fikreta Huseynli dla biura Przedstawiciela OBWE ds. Wolności Mediów.

Dane statyczne

2 webinaria (łącznie około 45 uczestników)

2 side-event'y (łącznie około 60 uczestników):

- w ramach HDIM OSCE 2017 na temat sytuacji obrońców praw człowieka na Ukrainie
- w ramach posiedzenia Zgromadzenia Parlamentarnego Rady Europy na temat braku niezależnego wymiaru sprawiedliwości w stosunku do obrońców praw człowieka w krajach członkowskich Rady Europy

1 demonstracja z okazji wizyty Prezydenta Azerbejdżanu do Polski

1 zorganizowana wizyta studyjna dla aktywisty z Abchazji

2 statement'y w sprawie Ukrainy

- dotyczący ataków na LGBT aktywistów i braku efektywnego śledztwa w tych sprawach
- dotyczący prześladowań aktywistów antykorupcyjnych i zmian legislacyjnych w tym zakresie

1 nominacja do nagrody

12 comiesięcznych digest'ów na temat sytuacji w zakresie przestrzegania praw człowieka w Azerbejdżanie.

500 odbiorców comiesięcznego digest'u

Publikacje

- Raport na temat funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w Kazachstanie;
- Raport na temat przestrzegania wolności obywatelskich i funkcjonowania organizacji pozarządowych w Abchazji;
- Przewodnik po mediach społecznościowych dla organizacji pozarządowych;

Zespół

Dominika Bychawska-Siniarska/ Katarzyna Wencel, Iuliia Cheromukhina

15. Program stażu w ramach stypendium Praskiego Centrum na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego

Nawiązaliśmy stałą współpracę z Praskim Centrum na rzecz Społeczeństwa Obywatelskiego. W jej ramach w jesieni 2017 3 osoby (prawnik z Białorusi i dwie prawniczki z Krym SOS) odbyły w Fundacji staż. Kolejnych dwóch osób z Krymu spodziewamy się w lutym-marcu 2018 .

Prawnik z Białorusi robił badanie i pisał raport pt. „Czy Białoruś jest bezpiecznym krajem”.

Prawniczki z Krym SOS opracowały listę spraw do litygacji strategicznej przed ETPCz oraz Komitetem Praw Człowieka ONZ. W ramach swojego stażu przygotowały wniosek do ETPCz o zastosowanie środków tymczasowych ws. Bekira Degermendzi.

Zespół

Julia Chernumukhina, Lenur Kerymov, Marta Szczepanik, konsultacja prof. Ireneusz Kamiński

16. Edukacja z zakresu praw człowieka

W 2017 roku rozpoczęliśmy pracę nad opracowaniem koncepcji monitoringu działań edukacyjnych dotyczących praw człowieka realizowanych w Kirgistanie i Tadżykistanie oraz rozpoczęliśmy wstępny etap tychże badań. . Jest to pierwszy etap naszej długoterminowej

strategii, w ramach której planujemy zbadanie efektywności realizowanych dotąd programów edukacyjnych na obszarze WNP, sporządzenie mapy aktualnie realizowanych programów edukacyjnych i ocenę na ile odpowiadają one potrzebom i wyzwaniom stojącym przed ruchem na rzecz praw człowieka w nadchodzących latach. Planujemy również opracowanie, wspólnie z partnerami długoterminowej strategii działań edukacyjnych. Włączając w ten proces jednocześnie go koordynując różnych interesariuszy.

Obecnie jesteśmy na etapie dopracowywania koncepcji badań wspólnie z naszymi partnerskimi organizacjami, opracowywania narzędzi oraz analizy wstępnych, ogólnych informacji na temat organizacji międzynarodowych i krajowych, instytucji oraz osób, które prowadzą tego typu działalność.

Jednocześnie w 2017 roku rozpoczęliśmy pracę nad stworzeniem bazy elektronicznej materiałów dla potrzeb różnorodnych działań prowadzonych przez HFPC tj. dokumenty, filmy, publikacje, zarejestrowane wystąpienia, webinaria, materiały edukacyjne: prezentacje, manuale, materiały pokonferencyjne... itd. Baza ta uwzględnia zarówno materiały w języku oryginalnym (w jakim były opracowane) jak i tłumaczenia (angielski, rosyjski, ormiański, gruziński, białoruski, ukraiński itd.) Szacujemy, że do tej pory udało nam się zgromadzić, spisać i wstępnie skategoryzować około 70% materiałów. Obecnie kontynuujemy prace nad gromadzeniem materiałów, przeglądem ich pod kątem zawartości merytorycznej i aktualności, a co najważniejsze przydatności do podejmowanych i planowanych przez HFPC działań. Planujemy bazę tę zamieścić w internecie tak aby umożliwić wyszukiwanie w niej materiałów w rozmaitych, wynikających z planowanych działań przekrojach.

Zespół

Agnieszka Kłosowska, Olga Salomatova, eksperci Fundacji

17. Międzynarodowy Festiwal Filmowy WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie działania na Wschodzie.

W 2017 roku rozpoczęto realizację drugiej edycji FUTURE DOCS (2017 – 2018) – europejskiej platformy współpracy obrońców praw człowieka z poszukującymi inspiracji dokumentalistami. Tym razem w centrum zainteresowania znalazły się kraje skandynawskie, bałtyckie i środkowoeuropejskie oraz Rosja. Warsztaty przygotowujące obrońców praw człowieka do prezentacji wybranych przez nich tematów i historii odbyły się w Wilnie (14 – 15 października), a wspólne warsztaty z filmowcami w Warszawie (8 – 10 grudnia), podczas 17. MFF WATCH DOCS. Wzięło w nich udział 12 aktywistów i 16 filmowców, pracujących z ekspertami – mentorami FUTURE DOCS. Rodzące się projekty filmowe będą w 2018 roku nadal wspierane przez mentorów, a najbardziej obiecujący z nich otrzyma Nagrodę FUTURE DOCS na dalszy rozwój. Druga edycja FUTURE DOCS realizowana jest dzięki wsparciu Nordyckiej Rady Ministrów.* Idea „odwróconego pitchingu” (nie przez filmowców, a dla filmowców), na której opiera się FUTURE DOCS, wprowadzona po raz pierwszy w życie w 2015 roku, okazała się

niezwykle inspirująca – w różnych formach współpracy z WATCH DOCS podobne lokalne i regionalne fora dla obrońców praw człowieka i dokumentalistów organizowane są obecnie w Bukareszcie, Tbilisi i Kijowie.

Znakomicie rozwija się festiwal WATCH DOCS Belarus, współorganizowany przez organizację pozarządową Zvyano. W Mińsku, w dniach 15 – 17 grudnia zaprezentowanych zostało 18 filmów z repertuaru dwóch ostatnich edycji WATCH DOCS w Warszawie. Filmom towarzyszyły dyskusje i spotkania, m.in. z przedstawicielką rosyjskiego „Memoriału” Iriną Flige, z Silverem Meikarem z estońskiego Ministerstwa Kultury oraz z przedstawicielami klubu kibica mińskiej drużyny piłkarskiej „Krumkaczy” po projekcji filmu „Czyści” o rasizmie wśród fanów „Beitaru” Jerusalem i jego politycznych konsekwencjach. Po raz pierwszy festiwal w Mińsku odbywał się nie tylko w przestrzeni galeryjnej, ale i w kinie Mir, gromadząc około 1600 widzów. Wcześniej, jesienią, objazdowy festiwal WATCH DOCS Belarus odwiedził Brześć, Stołpce, Witebsk i Grodno. Sponsorzy to Nordic Council of Ministers, „Still Tomorrow”

Zespół:

Maciej Nowicki, Marta Szuchnicka, Konrad Wirkowski

18. Wybrane sukcesy działalności HFPC

Poniżej przedstawiamy wybrane sukcesy naszej aktywności w państwach powstałych po rozpadzie ZSRR.

- 1. Projekt "Działanie w celu zapewnienia poszanowania praw człowieka w strefie konfliktu zbrojnego i na jej terytoriach przygranicznych w Donbasie na Ukrainie" koordynowany przez HFHR
- 1.1 Sieć lokalnych działaczy

Sukces

Dzięki wsparciu w projekcie nasi ukraińscy partnerzy zmobilizowali lokalną społeczność w regionach Doniecka i Ługańska. Stworzyliśmy sieć zaangażowanych działaczy, którzy dokumentują łamanie praw człowieka i promują działalność Koalicji i jej wartości. Umocniliśmy członków społeczności lokalnej, aby stali się częścią wspólnych wysiłków na rzecz zachowania prawdy o konflikcie i osiągnięcia sprawiedliwości dla każdej z ofiar.

Jak to zrobiliśmy?

W projekcie Ługańskie Regionalne Centrum Praw Człowieka "Alternatywa" prowadzi działania informacyjne w regionach Ługańska i Doniecka. Dotarło do setek ludzi. Zidentyfikowano osoby chętne do współpracy przy dokumentowaniu naruszeń praw człowieka związanych z

konfliktem na wschodzie Ukrainy. Są to ludzie, którzy żyją zarówno na kontrolowanych przez rząd i tymczasowo okupowanych terytoriach Donbasu. Stanowią oni zatem wiarygodne źródło informacji, w tym na temat sytuacji w tak zwanych LNR / DNR. Tych 39 aktywistów przeszło już szkolenie i przeprowadziło pierwsze monitorowanie, w tym 51 wywiadów z ofiarami i świadkami naruszeń praw człowieka. Wyniki przeprowadzonego monitoringu zostały zebrane w niedawno opublikowanym raporcie "Prawne bezprawie w ORDLO". W świetle trudnej sytuacji ekonomicznej i społecznej w Donbasie, w tym różnych wyzwań związanych z bezpieczeństwem, sieć zbudowana w ramach Alternatywy posiada znaczny potencjał do wykorzystania w przyszłych działaniach.

- 1.2. Odzyskiwanie świąteł

Sukces

Dzięki interwencji partnerów projektu wioska pozbawiona elektryczności została wyposażona w tymczasowe generatory, a w przyszłości uzyska stały dostęp do źródła zasilania.

Jak to zrobiliśmy?

W trakcie monitoringu przeprowadzonego w ramach projektu, Charkowska Grupa Praw Człowieka (KHRG) otrzymała informację o braku prądu w Lopaskino, wiosce w pobliżu linii demarkacyjnej, która jest prawie całkowicie odcięta od świata zewnętrznego. KHRG interweniowała u lokalnych władz i zwróciła uwagę na problemy. Jednocześnie zaangażowali media, informując o sytuacji ludzi w Lopaskino. W rezultacie wieś została wyposażona w dwa generatory i trwają prace renowacyjne w celu przywrócenia energii elektrycznej dla jej społeczności.

- 1.3. Nasz wkład w ukraińskie prawo

Sukces

Po interwencjach ze strony partnerów projektu Ministerstwo Sprawiedliwości zgłosiło Radzie Najwyższej poprawki do kodeksu karnego i kodeksu postępowania karnego. Celem tych poprawek jest dostosowanie ukraińskiego ustawodawstwa do międzynarodowych standardów prawa humanitarnego. Projekt aktu prawnego, jeśli zostanie przyjęty, doprowadzi do ratyfikacji statutu rzymskiego i przyjęcia jurysdykcji Międzynarodowego Trybunału Karnego.

Jak to zrobiliśmy?

Spółceństwo obywatelskie działało na rzecz ratyfikacji statutu rzymskiego od czasu rozpoczęcia konfliktu w Donbasie. Ostatni projekt ustawy jest krokiem w kierunku tego szerszego celu. Przedłożenie projektu zmian było wynikiem intensywnego dwumiesięcznego

procesu negocjacji konkretnych rozwiązań prawnych między członkami Koalicji a Ministerstwem Sprawiedliwości. Aby umocnić swoją pozycję w negocjacjach, partner projektu Centrum Wolności Obywatelskich również zabiegał o zainteresowane sprawą międzynarodowych interesariuszy, aby wsparły projekt zmian w ustawodawstwie proponowany przez społeczeństwo obywatelskie.

- [1.4. Sprawiedliwość dla Doniecka i Ługańska](#)

Aby pomóc ofiarom uzyskać zadośćuczynienie i postawić sprawców przed wymiarem sprawiedliwości, partnerzy projektu oferują pomoc prawną i prowadzą spory strategiczne. Według danych KHRG, dzięki ich działaniom zainicjowano 243 postępowania karne i złożono 100 wniosków do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

- [2. Projekt "Wspieranie obrońców praw człowieka w krajach postsowieckich"](#)
  - 2.1. Afghana Mukhtarli otrzymuje nagrodę Pavl Sheremet z Forum Społeczeństwa Obywatelskiego Partnerstwa Wschodniego

HFPC złożyła kandydaturę Afghana Mukhtarli do nagrody i nasz kandydat wygrał.

- [2.2. Dalsze działania na rzecz ochrony praw człowieka na Ukrainie](#)

HFPC opublikowała dwa oświadczenia na temat naglących kwestii praw człowieka, które niekiedy otrzymują mnie zainteresowania opinii publicznej w związku z konfliktem w Donbasie. Oświadczenia dotyczyły działaczy LGBT i braku skutecznego śledztwa w ich sprawach oraz prześladowań działaczy antykorupcyjnych i zmian prawnych w ten szacunek. Druga z interwencji została podpisana przez 49 organizacji z Europy i USA.

- [3. Projekty HFPC na Białorusi](#)

Silnie wspieraliśmy naszych partnerów na Białorusi w przygotowaniu pierwszego raportu-cienia i rzecznictwa na forum Komitetu ds. Likwidacji Dyskryminacji Rasowej (CERD). Raport został złożony w październiku 2017 r. Spotkania rzeczników z członkami Komitetu odbyły się w listopadzie 2017 r. podczas sesji CERD przed rozpatrzeniem raportu białoruskiego. Większość naszych zaleceń została uwzględniona w ostatecznych zaleceniach Komitetu.

[III. Udział HFHR w kształtowaniu polityk międzynarodowych \(Unii Europejskiej oraz innych organizacji międzynarodowych\) w zakresie praw i wolności człowieka](#)

[19. W zakresie wpływania na polityki Unii dotyczące wszystkich jej krajów członkowskich](#)

HFPC stara się wpływać na politykę UE w dziedzinie m.in. polityki karnej, więziennictwa, prawa do obrońcy czy ochrony praw nieletnich poprzez zaangażowanie w realizację szeregu

partnerskich projektów badawczych, mających na celu, poza diagnozą dotyczącą funkcjonujących w poszczególnych krajach UE rozwiązań systemowych i odpowiedzi na pytania o praktykę ich stosowania, wypracowanie rekomendacji dotyczących nowych, bardziej efektywnych rozwiązań w tym wymianę i uwspólnienie występujących w poszczególnych krajach dobrych praktyk. W ramach tej aktywności wzięliśmy udział w następujących projektach

- [Dyrektywa w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności](#)

Od października do grudnia 2017 r. HFPC brała udział w europejskim projekcie o nazwie „*The Directive on the Right of Criminal Suspected or accused persons to Access a Lawyer and to Communicate with Consular Officials and other Third Parties upon Arrest*”. Jego celem było przygotowanie rekomendacji dla Ministerstwa Sprawiedliwości oraz parlamentu oraz przygotowanie analiz prawno-porównawczych opracowywanych w ramach JUSTICIA European Rights Network związanych z wykonaniem Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/48/UE z dnia 22 października 2013 roku w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (dalej: dyrektywa o dostępie do adwokata).

Głównym elementem projektu było przygotowanie raportu na temat implementacji do polskiego porządku prawnego dyrektywy o dostępie do adwokata. Pogłębiona analiza prawna pozwoliła na wskazanie, które przepisy unijnego aktu nie zostały wdrożone do polskich przepisów. W ramach projektu zostało przeprowadzonych 10 wywiadów z adwokatami oraz 4 wywiady z funkcjonariuszami policji. Przeprowadzone rozmowy pozwoliły ocenić, jak wdrożone przepisy dyrektywy funkcjonują w praktyce i jaki miały rzeczywisty wpływ na gwarancje procesowe dla osób zatrzymanych, oskarżonych i podejrzanych. Ponadto, pozwoliły w szerszej perspektywie zidentyfikować zagrożenia oraz problemy związane z dostępem do adwokata lub radcy prawnego w Polsce.

[Dane statystyczne](#)

Wywiady z adwokatami – 10

Wywiady z funkcjonariuszami Policji – 4

[Publikacje](#)

Klepczyński, P. Kładoczny, K. Wiśniewska, *O (nie)dostępnym dostępie do adwokata*, Warszawa, grudzień 2017, dostęp:

http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2018/01/HFHR_JUSTICIA2017_National-Report_PL.pdf

Zespół

apl. adw. Adam Klepczyński

dr Piotr Kładoczny

adw. Katarzyna Wiśniewska

- [Beyond Surrender \(Praktyka stosowania europejskiego nakazu aresztowania\)](#)

W lipcu 2016 r. HFPC przystąpiła do realizacji projektu pt. „Beyond Surrender” dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania (ENA). Projekt współfinansuje Komisja Europejska, a za koordynację na poziomie europejskim odpowiada organizacja Fair Trials Europe. W ramach projektu HFPC przeprowadzi monitoring spraw, w których osoba ścigana została przekazana do Polski na podstawie ENA. Celem projektu jest zbadanie, jak wygląda praktyka stosowania ENA w Polsce oraz jak wpływa zastosowanie ENA na życie osób ściganych.

W 2017 r. HFPC kontynuowano identyfikację spraw do monitoringu, analizę otrzymanych dokumentów, przeprowadzono badania aktowe w sądach okręgowych w Warszawie, rozpoczęto prace nad raportem końcowym z projektu (analiza prawa, dostępnych statystyk, literatury oraz przeprowadzonych badań) oraz przygotowania do nagrania spotu dotyczącego praktyki ENA w Polsce..

Dane statyczne

W ramach badania aktowego dokonano analizy akt 42 postępowań dotyczących wydania ENA w sądach okręgowych w Warszawie oraz akt głównych 6 spraw prowadzonych przez sądy rejonowe w Warszawie i okolicach.

Konferencje

Zespół

Joanna Smętek, Katarzyna Wiśniewska, Marcin Wolny, Daniel Witko

- [My lawyer, my rights – enhancing children’s rights in ciminal proceedings in the EU” \(Mój Prawnik, Moje Prawa. Wzmacnianie praw dzieci w postępowaniach karnych w Unii Europejskiej\)](#)

Od września 2016 r. HFPC bierze udział w europejskim projekcie o nazwie „*My lawyer, my rights – enhancing children’s rights in ciminal proceedings in the EU*”. Jego celem jest wsparcie Państw Członkowskich Unii Europejskiej w poprawnej implementacji do krajowych porządków prawnych Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie prawa dostępu do adwokata w postępowaniu karnym i w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania oraz w sprawie prawa do poinformowania osoby trzeciej o pozbawieniu wolności i prawa

do porozumiewania się z osobami trzecimi i organami konsularnymi w czasie pozbawienia wolności (2013/48), a także Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie gwarancji procesowych dla dzieci będących podejrzanymi lub oskarżonymi w postępowaniu karnym (2016/800).

Wśród głównych elementów projektu wyliczyć można stworzenie 15 krajowych raportów obrazujących sytuację prawną nieletnich w poszczególnych państwach członkowskich, a także przygotowanie dwóch podręczników. Pierwszy z nich adresowany będzie do prawników pracujących z nieletnimi i stanowić będzie materiał do samokształcenia na temat standardów postępowania z nieletnimi. Drugi z założenia ma być kierowany do instytucji państwa odpowiedzialnych za kształtowanie systemu odpowiedzialności nieletnich. Zaprezentuje przy tym, jak budować taki system w zgodzie z międzynarodowymi standardami oraz dyrektywami 2013/48 i 2016/800.

Oprócz organizacji pozarządowych z poszczególnych państw Europy w projekt zaangażowana są również członkowie European Criminal Bar Association, eksperci zajmujący się postępowaniem w sprawach nieletnich. Wymienione osoby lub ich przedstawiciele wejdą, wraz reprezentantami Ministerstw Sprawiedliwości poszczególnych Państw Członkowskich Unii Europejskiej – Belgii, Holandii, Włoch, Polski, Bułgarii oraz Irlandii, w skład Rady Doradczej. Do najważniejszych zadań tego ciała zaliczyć można m.in. komentowanie dokumentów wytworzonych w toku projektu, a także identyfikacja problemów, które mogą stanąć na przeszkodzie w drodze do jak najpełniejszej implementacji dyrektyw 2013/48 i 2016/800.

W 2017 roku prawnicy HFPC prowadzili badania nt. dostępu dzieci do pomocy obrońcy w postępowaniu karnym oraz w postępowaniu w sprawach nieletnich. Fundacja nawiązała również współpracę z Naczelną Radą Adwokacką, Komisją Praw Człowieka przy NRA oraz Komisją Praw Człowieka przy Krajowej Radzie Radców Prawnych, której efektem ma być podejmowanie wspólnych działań na rzecz zwiększenia wiedzy adwokatów i radców prawnych na temat postępowań w sprawach dzieci

Konferencje

Szkolenie dla studentów – 1 – lipiec 2017 r. (ok. 15 uczestników)

Szkolenie dla adwokatów z ORA Warszawa – listopad 2017 r. (ok. 40 uczestników)

Publikacje

1. K.Wiśniewska, M.Wolny, *Mój prawnik, Moje prawa. Dostęp dzieci do pomocy obrońcy. Raport krajowy*, Warszawa, luty 2017. Dostępny pod adresem: http://www.hfhr.pl/wp-content/uploads/2017/06/MLMR_PL_FIN.pdf
2. K. Wiśniewska, M. Wolny, *My lawyer. My Rights. National Report. Poland*, Warszawa, luty 2017. Dostępny pod adresem: http://www.mylawyermyrights.eu/wp-content/uploads/2016/05/National-Report- -POLAND_EN.pdf

3. K.Wiśniewska, M. Wolny, *Nie różnicować praw!*, Dziennik Gazeta Prawna, Prawnik, 6 czerwca 2017 r.

Zespół

Mec. Katarzyna Wisniewska, mec. Marcin Wolny

- [Strengthening procedural rights in criminal proceedings: effective implementation of the right to a lawyer/legal aid under the Stockholm Programme](#)

Celem projektu jest analiza implementacji do prawa polskiego dyrektywy 2013/84 dotyczącej dostępu do adwokata/pomocy prawnej w postępowaniu karnym. Po przeprowadzonych w drugiej połowie 2016 roku badaniach aktowych w 21 sądach w całej Polsce w 2017 roku przeprowadzone zostały wywiady z osobami pracującymi w wymiarze sprawiedliwości (adwokaci, sędziowie, prokuratorzy, policjanci), zorganizowaliśmy także dwa spotkania typu *focus meeting* z adwokatami (w Warszawie i w Krakowie) a także zgromadziliśmy dane statystyczne na temat dostępu do obrońcy w sprawach karnych. W oparciu o zgromadzone w ten sposób informacje przygotowaliśmy raport o stanie implementacji dyrektywy w Polsce. Przygotowaliśmy również materiał do podręcznika o dyrektywy Podręcznik zostanie opublikowany w lutym 2018 r.

Dane statyczne

Zespół

Barbara Grabowska Moroz, Marcin Wolny Adam Klepczyński

- [Prawa procesowe na posterunkach policji](#)

Od września 2016 r. uczestniczymy w realizacji projektu pt. „Prawa procesowe na posterunkach policji” dotyczącego implementacji praw procesowych zatrzymanych i podejrzanych, jakie wynikają z prawno-karnych dyrektyw Unii Europejskiej. Projekt współfinansuje Komisja Europejska, a za koordynację na poziomie europejskim odpowiada organizacja Irish Council for Civil Liberties.

W ramach projektu zespół HFPC podobnie jak inne zespoły krajowe miały przeprowadzić obserwacje działań funkcjonariuszy policji na posterunkach policji pod kątem stosowania praw procesowych zatrzymanych i podejrzanych. Jednocześnie badacze mieli blisko obserwować pracę prawników podczas kontaktów z zatrzymanymi i podejrzanymi m.in. na posterunkach policji. Niestety cały 2017 rok minął nam na prowadzeniu negocjacji z kierownictwem Polskiej Policji w celu uzyskania zgody na prowadzenie zaplanowanych badań. Ostatecznie mimo daleko idących koncesji z naszej strony (uzgadnianych również z pozostałymi partnerami oraz Komisją Europejską) do końca 2017 roku nie udało nam się ich zakończyć tym samym nie mogliśmy przystąpić do badań. Wszystko wskazuje na to, o iż po ewentualnym uzyskaniu zgody na przedłużenie czasu trwania projektu oraz po diametralnej zmianie pierwotnie przewidzianej w nim metodologii będziemy go realizować dopiero w 2018 roku bądź też w razie nie otrzymania

zgody na przedłużenie - zamkniemy projekt..

Zespół

Joanna Smętek, Katarzyna Wiśniewska, Daniel Witko

- ["W RUCHU - Rzeczywistość swobodnego przepływu osób w przypadku młodych obywateli europejskich migrujących w czasach kryzysu"](#)

W 2017 roku kontynuowaliśmy działania w ramach projektu "On ON-THE-MOVE - "The reality of free movement for young European citizens migrating in times of crisis", realizowanego we współpracy z 15 organizacjami i instytucjami badawczymi. W tym okresie trwały przede wszystkim prace nad raportami zbiorczymi i porównawczymi, prezentującymi wyniki badań na poziomie europejskim. Do zadań HFPC należało przygotowanie (we współpracy z francuskim partnerem) raportu prezentującego opinie ekspertów oraz przedstawicieli władz i instytucji na temat swobody przemieszczania się w ramach UE, jak również sporządzenie podręcznika z dobrymi praktykami skierowanymi do władz odpowiedzialnych za mobilność wewnątrz europejską. Obie publikacje powstały w języku angielskim, zaś podręcznik został także przetłumaczony na polski. Wyniki projektu były prezentowane podczas seminarium w Parlamencie Europejskim w Brukseli (20 maja 2017) oraz w Polsce, dla polskiej publiczności, w trakcie seminarium pt. „Mobilność europejska w czasach kryzysów” (27 października 2017).

Publikacje

Perspectives of free movement - authorities and other stakeholders in sending and receiving countries.

Manual for Authorities on Good Practices related to the Freedom of Movement in the EU

Poradnik dla instytucji w zakresie w zakresie dobrych praktyk związanych z prawem do swobodnego przepływu osób w ramach

Zespół:

Agnieszka Mikulska Jolle, Marta Szczepanik

- [Etyka w badaniach naukowych – projekt SATORI \(“Stakeholders Acting Together On the ethical impact assessment od Research and Innovation”\)](#)

We wrześniu 2017 zakończył się projekt SATORI. Ostatni etap projektu poświęcony był dopracowaniu metodologii i narzędzi do przeprowadzania oceny etycznej badań naukowych i innowacji technologicznych oraz rozpowszechnieniu stworzonych standardów. Ramy oceny etycznej badań i innowacji w państwach członkowskich Unii Europejskiej zawierają zarówno ogólne wytyczne, jak również narzędzia, które mogą być stosowane w konkretnych dziedzinach nauki albo przez konkretne typy organizacji. Kontynuowano także działania w obszarze komunikacji i mediów społecznościowych (Twitter, Facebook). W dniach 18-19 września 2017 w Brukseli odbyła się konferencja końcowa projektu. Wszystkie raporty dostępne są na stronie

http://satoriproject.eu/publication_type/standards/#

http://satoriproject.eu/work_packages/comparative-analysis-of-ethics-assessment-practices/

Konferencje

Third European Technology Assessment Conference, 17-19 maja 2017, Cork, Irlandia, <http://satoriproject.eu/events/event/ethical-impact-assessment-for-research-and-innovation-at-the-3rd-european-technology-assessment-conference/>

Workshop Ethics Assessment in Research and Innovation: Policy Encounters, 23 maja 2017, Bruksela, Belgia, <http://satoriproject.eu/events/event/ethics-assessment-in-research-innovation-policy-encounters/>

SATORI Final Conference "Ethics Assessment of Research and Innovation: Looking to the Future", 18-19 września 2017, Bruksela, Belgia, <http://satoriproject.eu/events/event/satori-final-conference/>

Publikacje

CEN Workshop Agreement "Ethics assessment for research and innovation - Part 1: Ethics committee", May 2017, available at http://satoriproject.eu/publication_type/standards

CEN Workshop Agreement "Ethics assessment for research and innovation — Part 2: Ethical impact

assessment framework", May 2017, available at

http://satoriproject.eu/publication_type/standards

Zespół

Zuzanna Warso,

- [Etyka, prawa człowieka i nowe technologie - projekt SIENNA \(*Stakeholder-informed ethics for new technologies with high socio-economic and human rights impact*\)](#)

W październiku 2017 r. rozpoczął się projekt SIENNA stanowiący swego rodzaju kontynuację prac realizowanych w ramach zakończonego projektu SATORI. Projekt zajmie się kwestiami etycznymi i związanymi z prawami człowieka w trzech obszarach technologii: genomiki człowieka, tzw. ulepszania człowieka (ang. human enhancement) i interakcji człowiek-maszyna (robotyka, sztuczna inteligencja). Analiza etyczna będzie opierać się na badaniach i informacjach uzyskanych od zainteresowanych stron: obywateli oraz ekspertów. W oparciu o wypracowane ramy etyczne powstaną protokoły etyczne badań i profesjonalne kodeksy etyczne. Pierwsze 6 miesięcy projektu będzie poświęcone na konstruowanie metodologii prowadzenia badań w kolejnym etapie projektu. HFPC jest liderem w zakresie badań prawnych.

Konferencje

19-20 października 2017 konferencja inauguracyjna projekt (kick-off meeting), Enschede, Holandia, <http://www.sienna-project.eu/news/news-item/?tarContentId=670134>

Zespół

Zuzanna Warso

20. Badania we współpracy z Agencją Praw Podstawowych Unii Europejskiej (FRA)

W minionym roku eksperci i ekspertki HFPC przygotowali raporty dotyczące m.in. kurczącej się przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego, praw cudzoziemców i przemocy wobec nich, praw obywateli UE żyjących w innym kraju członkowskim, praw Romów, a także przemocy i cyberprzemocy wobec kobiet.

Jednym z ważniejszych było badanie dotyczące praw osób pokrzywdzonych przestępstwem. W jego ramach HFPC przeprowadziła ponad 30 wywiadów z przedstawicielami organów ścigania, organizacji pozarządowymi i osobami pokrzywdzonymi przestępstwem. Raport będzie opublikowany w 2018 r. Drugim kluczowym zadaniem było badanie dotyczące wyzysku migrantów – ekspertki HFPC przeprowadziły dwadzieścia wywiadów z cudzoziemcami, którzy doświadczyli wyzysku w miejscach pracy w Polsce. Również raport z tego badania będzie opublikowany pod koniec 2018 r.

Zespół

prof. Ireneusz C. Kamiński – senior ekspert

projekt koordynują Małgorzata Szuleka i Joanna Smętek.

21. W zakresie polityki Unii i organizacji międzynarodowych wobec stanu przestrzegania praw i wolności człowieka w Polsce

W związku z trwającym od 2015 r. kryzysem konstytucyjnym oraz reformą wymiaru sprawiedliwości prowadziliśmy aktywną działalność rzeczniczą, której celem było poinformowanie społeczności międzynarodowej o niepokojących zmianach zachodzących w Polsce.

W tym zakresie przedstawiciele HFPC odbyli szereg spotkań z przedstawicielami Komisji Europejskiej, Parlamentu Europejskiego, Zgromadzenia Parlamentarnej Rady Europy, Komisarzem Rady Europy ds. Praw Człowieka, Komisją Wenecką, Komitetem Praw Człowieka i międzynarodowymi organizacjami działającymi na rzecz praw człowieka. Przedstawiciele HFPC przekazywali aktualne informacje na temat najważniejszych zmian w prawie odnośnie funkcjonowania Trybunału Konstytucyjnego, prawa o zgromadzeniach, nowelizacji ustawy o Sądzie Najwyższym i Krajowej Radzie Sądownictwa oraz ustawie o Narodowym Instytucie Wolności. Jednym ze zdecydowanych priorytetów naszych działań był pogarszający się stan systemu wymiaru sprawiedliwości. Podczas jesiennej sesji Zgromadzenia Parlamentarnej

Rady Europy, m.in. dzięki staraniom HFPC, PACE przyjęła rezolucję, w której wezwała Komisję Wenecką do przygotowania opinii w sprawie prezydenckiego projektu ustaw o Sądzie Najwyższym i Krajowej Radzie Sądownictwa w Polsce. Opinie Komisji Weneckiej zostały opublikowane w grudniu 2017 r.

Wcześniej bo w lutym 2017 r. Prezes HFPC wzięła udział w sesji Rady Praw Człowieka ONZ w trakcie którego przedstawiła stanowisko HFPC na temat zagrożeń dla ochrony praw człowieka w trakcie kryzysu praworządności.

Przedstawiciele HFPC brali również udział w toczącej się w 2017 r. procedurze Powszechnego Przeglądu Praw Człowieka (Universal Periodic Review) przygotowując raport alternatywny i prezentując go na sesji organizacji pozarządowych zorganizowanej w kwietniu 2017 r. w Genewie.

Jednym z priorytetów działalności rzeczniczej był także problem kurczącej się przestrzeni dla społeczeństwa obywatelskiego. W tym zakresie HFPC zorganizowała m.in. debatę w ramach dorocznego Human Dimension Implementation Meeting pt. Shrinking civil society space in Poland z udziałem przedstawicieli polskich organizacji pozarządowych oraz Human Rights Watch i Human Rights First. Przedstawiciele HFPC uczestniczyli również w seminarium eksperckim dotyczącym zakazu zagranicznego finansowania organizacji pozarządowych zorganizowanym w Komisji Weneckiej.

HFPC uczestniczyła także jako jeden z siedmiu podmiotów (ale jedyny z Polski) w przygotowaniu raportu „Wobec chorych demokracji w Europie. Studium przypadku nieliberalnych demokracji w Polsce, na Węgrzech, Chorwacji i Serbii”. Raport był publikowany w Warszawie w grudniu 2017 r. w ramach Międzynarodowego Festiwalu Filmowego WATCH DOCS. Prawa Człowieka w Filmie (a wcześniej w swojej wstępnej wersji na zamkniętym międzynarodowym seminarium w HFPC).

Przedstawiciele HFPC utrzymują stały kontakt z międzynarodowymi organizacjami działającymi na rzecz praw człowieka: Human Rights Watch, Human Rights First, Human Rights House Foundation, Hungarian Helsinki Committee i Hungarian Civil Liberties Union, z którymi wymieniają się informacjami na temat zmian zachodzących w poszczególnych państwach w kierunku nieliberalnych demokracji. HFPC prowadzi również współpracę z ambasadami takich krajów jak m.in. USA, Dania, Belgia, Hiszpania, Holandia, Niemcy i Francja, którym przekazuje informacje na temat zmian naruszających konstytucyjne i międzynarodowe standardy zachodzących w Polsce.

[Konferencje](#)

[Publikacje](#)

Wobec chorych demokracji w Europie raport. Praca zbiorowa

Zespół

Małgorzata Szuleka + koordynator

Barbara Grabowska Moroz i inni

22. W zakresie polityki Unii i organizacji międzynarodowych wobec stanu przestrzegania praw i wolności człowieka w krajach wobec niej zewnętrznych

Na ścisłej współpracy z organizacjami z Genewy, Brukseli czy Strasburga polegają także w znacznym stopniu działania HFPC mające na celu promowanie informacji na temat naruszeń praw człowieka w krajach Partnerstwa Wschodniego, Azji Centralnej i Białorusi Szerzej zostało to opisane w ramach sprawozdań poszczególnych projektów w II rozdziale tego sprawozdania omawiającym naszą działalność „w i na rzecz” krajów powstałych po rozpadzie ZSRR

Zespół

Dominika Bychawska Siniarska, Małgorzata Szuleka i inni

23. Przynależność do Krajowych i Międzynarodowych Sieci NGOs

HFPC kontynuuje działania w następujących sieciach organizacji pozarządowych

- EU Russia Civil Society Forum
- The Civic Solidarity Platform
- The Committee on International Control over the Human Rights Situation in Belarus
- Grupa Zagranica
- Sieć Domów Praw Człowieka (The Human Rights House Network).
- Human Rights Film Festival Network
- ECRE
- Justice
- Europejska Platforma Swobód Obywatelskich Liberties (przedstawicielka HFPC jest w Zarządzie)
- Europejska Sieć na rzecz Wykonywania Orzeczeń ETPC (przedstawicielka HFPC jest w Zarządzie)
- współpracę z organizacjami międzynarodowymi: ONZ, Rada Europy, Unia Europejską oraz OBWE

IV. Wzmocnienie fundacji

24. Public relations

HFPC realizowała strategię komunikacyjną, która obejmowała m.in. dywersyfikację treści publikowanych w mediach społecznościowych oraz umacnianie wizerunku HFPC jako organizacji eksperckiej.

W mediach społecznościowych prowadzonych przez Fundację duży nacisk został położony na publikację infografik oraz filmów. Te materiały miały na celu nie tylko wzmocnienie przekazu, ale w wielu tematach (jak np. prawa osób umieszczanych w domach pomocy społecznej, zmiany w ustawie o Sądzie Najwyższym, nowe zasady autoryzacji, Powszechny Przegląd Okresowy ONZ, powrót do pracy zwolnionych dziennikarzy Polskiego Radia) prezentowanie głównego przekazu.

Ekspertki HFPC komentowały dla mediów wszystkie najważniejsze zmiany w zakresie ochrony praw człowieka w Polsce w 2017 r. Wśród tych zagadnień, wiodącymi tematami były:

- zmiany w wymiarze sprawiedliwości – ustawy o Sądzie Najwyższym, Krajowej Radzie Sądownictwa i ustroju sądów powszechnych
- brutalność policji, szczególnie w kontekście śmierci Igora Stachowiaka
- naruszanie praw cudzoziemców podczas procedur granicznych na przejściach w Terespolu i Medyce, w tym nasze zaangażowanie w akcję Okręgowej Rady Adwokackiej w Warszawie „Adwokaci na granicy”
- Powszechny Przegląd Okresowy ONZ Polski
- Raport i kampania społeczna o cyberprzemocy wobec kobiet w Internecie

W związku z obchodami 20-lecia Konstytucji HFPC we współpracy z „Gazetą Wyborczą” zastał przygotowany cykl 20 filmów + 1 (miniwywiadów) z prawnikami, publicystami, pisarzami i aktywistami, w których tłumaczyli, jakie znaczenie ma dla nich Konstytucja.

W 2017 r. Fundacja prezentowała także swoje działania na dwóch imprezach miejskich: Paradzie Schumana oraz Pikniku Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych. Uczestnicy tych wydarzeń mogli dowiedzieć się, jakie działania prowadzi na co dzień HFPC, sprawdzić swoją wiedzę o prawach człowieka, a także zapoznać się z publikacjami Fundacji i porozmawiać z ekspertami zajmującymi się różnymi aspektami praw człowieka oraz jednej ogólnokrajowej Przystanek Woodstock.

Podczas 2017 r. stronę HFPC (www.hfhr.pl) uzyskała 360 tys. odsłon ponad stu tysięcy unikalnych użytkowników. Profil na portalu Facebook posiada obecnie ponad 52,5 tys. fanów (wzrost o 3,5 tysiąca w ciągu roku), a na Twitterze – 5,7 tys. (wzrost liczby fanów o 36%). Ponadto eksperci HFPC uczestniczyli w bieżącej dyskusji związanej z ochroną praw człowieka – w mediach pojawiały się min. 3 tego typu komentarze na tydzień. Kontynuujemy wydawanie

newslettera w dwóch wersjach językowych (polskiej i angielskiej), który dociera do 2400 subskrybentów oraz newslettera prawników pro bono HFPC.

Dane statyczne

360 tys. odsłon strony HFPC

261 informacji na stronie opublikowane w 2017 r.

52 600 fanów na Facebooku

374 posty na Facebooku

176 046 reakcje na posty opublikowane przez HFPC na Facebooku (kliknięcia „lubię to”, komentarze, udostępnienia treści etc.)

5 700 fanów na Twitterze

2400 subskrybentów newslettera

50 numerów newslettera

Publikacje

20 + 1 filmów (miniwywiadów z okazji 20 lecia Konstytucji RP) z prawnikami, publicystami oraz zbiorowy pracowników HFPC) , pisarzami i aktywistami, w których tłumaczyli, jakie znaczenie ma dla nich Konstytucja

50 numerów newslettera w dwóch wersjach językowych (polskiej i angielskiej)

11 numerów newslettera prawników pro bono HFPC.

Zespół

Małgorzata Szuleka, Marta Borucka.

25. Opracowanie strategii Fundacji na następne lata w tym strategii fundraisingowej

Proces opracowywania strategii na lata 2018-2020 rozpoczął się od diagnozy potrzeb połączonej z oceną Fundacji przeprowadzoną przez zewnętrznego ewaluatora wśród pracowników HFPC i naszych głównych partnerów, ekspertów, współpracujących działaczy i przedstawicieli naszych kluczowych sponsorów i interesariuszy.

W ocenie zidentyfikowano szereg nowych potrzeb związanych z kryzysem dotyczącym praw człowieka w regionie; zauważalną redukcję istniejącej oferty edukacyjnej Fundacji w obliczu zarówno ogromnych potrzeb, jak i roli lidera, jaki Fundacja ma na uwadze, w szczególności na obszarze postsowieckim; oraz wyraźną potrzebę wzmocnienia i rozszerzenia zewnętrznej komunikacji Fundacji. W ocenie zidentyfikowano również problemy związane ze strukturą organizacyjną, w tym strukturą zarządzania. Jednocześnie respondenci podkreślali ogromne osiągnięcia i potencjał organizacji, związane z jej doświadczeniem, marką i kompetencjami zespołu. Poziom oczekiwań respondentów wobec Fundacji jest bardzo wysoki, w tym

postulaty, że HFPC powinna odgrywać główną rolę w ruchu na rzecz praw człowieka na całym świecie.

Po zapoznaniu się z wynikami diagnozy potrzeb i oceny, Zarząd HFPC wybrał obszary tematyczne o kluczowym znaczeniu dla Fundacji w latach 2018-2020 wraz z opisem proponowanych konkretnych działań w tych obszarach. Jednocześnie Zarząd pracował nad ustaleniem ram dla zapewnienia ciągłości w działalności organizacji.

Projekt ram strategii HFPC na lata 2018-2020 był następnie konsultowany z zespołem Fundacji i Radą Fundacji. To był punkt wyjścia dla rozwoju tej strategii HFPC na najbliższe trzy lata. Wyniki prac w tym zakresie zostały przedstawione naszym głównym sponsorom w tym OSF. Rozpoczęto prace organizacyjne przygotowujące wdrożenie planowanych zmian w 2018 roku.

Zespół

Zarząd i Rada Fundacji, Elżbieta Czyż, Małgorzata Szuleka, Wojciech Tworowski(konsultacje)

26. Kwartalnik o prawach człowieka HFPC

Kwartalnik o prawach człowieka to nasza regularna publikacja poświęcona problematyce ochrony praw człowieka. Zamieszczamy w nim artykuły na temat aktualnych problemów z zakresu ochrony praw człowieka w Polsce i na świecie, omawiamy najnowsze orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka oraz spraw precedensowych prowadzonych przez HFPC.

W 2017 roku wydano jego kolejne numery w tym numer Specjalny związany z I Obywatelskim Kongresem Praw Człowieka zorganizowanym w 2017 roku przez Rzecznika Praw Obywatelskich. Rozpoczęto prace nad 1 numerem kwartalnika w 2018 roku.

Dane statyczne

500 egzemplarzy – nakład jednego numeru

Wydane 2 podwójne numery

Publikacje

Kolejne numery Kwartalnika

Zespół

prof. Ireneusz C. Kamiński, dr Dorota Pudzianowska, dr Piotr Kładoczny, dr Barbara Grabowska – Moroz, mec. Katarzyna Wiśniewska, Joanna Smętek, konsultacje – Danuta Przywara